

ნოჯისური

ღმერთო, სამშობლო მიცოცხლე,
მძინარეც ამას ვდუდუნებ
ვაჟა-ფშაველა

ლიტერატურული გაზეთი №1 (18)

მირკანი 2010

ჩემი საქართველოვ!

ჩემი ყურთასმენა
შენს მკერდს მიმიღვია
შენი გულისრემა
ჩემი სიმდიდრეა!
თუ ვინ პატარაა,
ანდა ვინ დიდია,
ამის ზომა-წონა
ღვთისთვის მიმინდვია!
შენ ის მიკარნახე,
ჩემო საქართველოვ,
ზოგჯერ გულის ზზარჩე
როგორ ვავამრთელო?
კვლავარ მიკარნახე,
სიბრძნე სახვალისო,
ზოგჯერ მონყენილი
როგორ ვახალისო?
როჯა რამე გიჭირს,
წუხილი მიკიდია,
შენი კარგად ყოფნა
ჩემი სიმდიდრეა!
შენი წარსული და
შენი ისტორია —
ჩვენი ფესვებია.
ჩვენი შხის ცოლია!
შენი სიმძირეუკი
ჩვენი სიმდიდრეა,
შენთვის თავგანწირვა
ჩემი სიმდიდრეა!
თუ რამ ფიქრებია,
თუ რამ მიზნებია,
შენკენ რომ მოვყვარ,
სწორედ ის გზებია!
თუ რამ გამაჩნია,
შენთვის მიმინდვია,
ჩემი სიღარიბე
ჩემი სიმდიდრეა!

გურამ კლდიაშვილი

31 მარტი

ქართული ეროვნულ-განმანათლებლებელი მოძრაობის პატრიარქი, მწერალი, ფილოსოფოსი, დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი პრეზიდენტი, სამშობლოსათვის წამებული მამულიძევილი ზვიად კონსტანტინეს ძე გამსახურდია 71 წლისაა.

31 მარტის რეზიუმე

ზვიად გამსახურდიას მისია:
„თანხმა ხართ თუ არა აღსდგეს საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918 წლის 26 მაისის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აქტის საფუძველზე?“

„ღიას“

3.266.285 ხმა (+1)

სამშობლოს უსაზღვრო სიყვარული, სამშობლოს უბოროტესმა მტრებმა, ვერ აპატიეს საქართველოს ეროვნულ პრეზიდენტს ზვიად გამსახურდიას, რომელიც ქვეყნის სხვა მმართველებთან შედარებით ბევრად განსწავლულიც იყო და ბევრად გულმხურვალე პატრიოტიც!

როდის დადგება ის დღე დიადი როს ბორკილებს შევხსნით ერს დამცირებულს და დაუბრმავებს თვალს განთიადი, ჩრდილეთის ნითელ ჯალათთა კრებულს! და საქართველო დიდჭირნახული გამოფხიზლდება ყველა იოგით, ჩვენ ღვთისმშობელი გვწყალობს ხახულის და გვიცავს მარად თეთრი გიორგი.

ზვიად გამსახურდია

ცაცხული გამოვლილი აღიარება 1991 წელი

- 27 აგვისტო — რუმინეთი, მოლდავეთი;
- 30 აგვისტო — აზერბაიჯანის რესპუბლიკა;
- 13 სექტემბერი — სომხეთის რესპუბლიკა;
- 16 დეკემბერი — მონღოლეთის სახალხო რესპუბლიკა;
- 25 დეკემბერი — ლიტვის რესპუბლიკა, კანადა, აშშ;
- 26 დეკემბერი — ბრაზილიის ფედერაციული რესპუბლიკა, კუბის რესპუბლიკა, ტაილანდის სამეფო, ინდოეთის რესპუბლიკა;
- 27 დეკემბერი — ვიეტნამის სოც.რესპუბლიკა, ბელორუსიის რესპუბლიკა, ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკა, ალჟირის სახალხო-დემოკრატიული რესპუბლიკა, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა, სლოვენეთის რესპუბლიკა;
- 28 დეკემბერი — იორდანის სამეფო, ხორვატიის რესპუბლიკა;
- 30 დეკემბერი — ლიბანის რესპუბლიკა;
- 31 დეკემბერი — პაკისტანის ისლამური რესპუბლიკა.

1992 წელი

- 2 იანვარი — ლაოსის სახალხო-დემოკრატიული რესპუბლიკა, ერაყის რესპუბლიკა, ეთიოპია;
- 6 იანვარი — ბურუნდის რესპუბლიკა;
- 8 იანვარი — ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკა;
- 23 იანვარი — ბულგარეთის რესპუბლიკა;
- 24 იანვარი — ჩეხეთის და სლოვაკეთის ფედერაციული რესპუბლიკა;
- 6 მარტი — იუგოსლავიის ფედერაციული რესპუბლიკა.

ღვთით განწირულნი არა ვართ!

გადმოგვაცოხთა არწივმა,
ჩვენს კარ-მიდამოს ზვერავსა,
ფრთით მოფრენს, თვალთ დაქებებს
ვაყებს, არწივის ფერათა
და... ვერ პოულობს, ქვეყანა
მტერს გაუთქერავს ვერავსა.
- რა დაგემართათ, - იძახის, -
რამ დაგისეტყვათ გონება,
რამ დაგოწყვიტათ ვაყები -
არწივს რომ მოეწონება,
რა ქარმა დაგაბეჩავათ,
ვინ მოგისაჯათ მონება?!
ყვავ-ყორანს რატომ დანებდა
არწივის სანათესაო?!
კაცი ჯიშს გადადგომია -
ცრუობს, ყრუობს და ქლესაობს,
შემოსცვეთია ღირსება
და ცრუ სიტყვებით მეძაბს.
ელოდეთ, ვიდრე ცრემლით და
სისხლით გაძღება პითონი,
ვიდრე ტყე გაითიბება,
გამოილევა ლითონი,
ვიდრე ერს „უპატრონებენ“
ფრანგნი, სლავნი და ინდონი..
ვიდრე ქვეყანას გაიტანს
ლიქნით მოსული მპარავი,
ვიდრე ყორანი დაგძახებთ
ხმითა ცვიით და მზარავით,
ელოდეთ ვიდრე გაწყდებით
და არ გიტყვიან არაინ!
გადმოგვაცოხთა არწივმა -
ჩვენმა მცველმა და მფარავმა,
ჩვენი ბრძოლა და ტკივილი
არწივმა იპატარავა:
ვიდრე ის წუხს და დაგვძახის
ღვთით განწირულნი არა ვართ.

გამსაკ ნიკლაური

საყურადღებო აზრები:

„როგორც ყოველ ადამიანს, ერსაც ამქვეყნად თავისი მისია აქვს. საამაყო, რომ მთელი ისტორიის მანძილზე ვინარჩუნებდით ჩვენს ფუნქციას, - მტრის აურაცხელი შემოსევების მიუხედავად საუკუნეთა მანძილზე ვიყავით აღმოსავლეთში ქრისტიანული, კულტურული სამყაროს ფორპოსტში, ხოლო ჯვაროსნული ომების დროს — მთელი ევროპული კოალიციის ანგარიშგასაწიფი მოკავშირე ძალა.“

ილია II, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი

„ლაზარე ყარდა და საქართველოც სულ დაიშლება, მაგრამ უფალმა რომ ლაზარე აღადგინა, რომელიმე ნეკნი აკლდა? ასევე იქნება საქართველო ნიკოფსი-იდან დარუბანდამდე.“

მამა გაბრიელი

„არავითარი ბედნიერება არ მწამს, უკეთუ ჩემი სამშობლოს ხარჯზე იქნება.“

ლევან გოთუა

„არც თუ ისე შორეულ წარსულთან ერთად... ბნელი საუკუნეებიც რეკავენ. ძალაუნებურად უნდა გაუგონო.“

კონსტანტინე გამსახურდია

„ენა, როგორც გასაღები დაკეტილისა, ყველაზე

უფრო შემძლებელია და ყველაზე სანდო მონემა ცივილიზაციის ისტორიისათვის.“

ილია ჭავჭავაძე

„ვაუკაცს მოთმინება უნდა ჰქონდეს და დროის მოლოდინი უნდა იცოდეს.“

ალექსანდრე ყაზბეგი

„ვისა ჰქვიან პატრიოტი? მას, ვისაც სიცოცხლის უმთავრეს საგნად გაუხდია მშობლიური ქვეყნის ბედნიერება.“

იაკობ გოგებაშვილი

„ქართულ ენაში არის ერთი გასაოცარი სიტყვა, რომელიც ნათელყოფს, თუ რამდენად ორიგინალურია ეს შტრიხი ქართველი ერისთვის. ეს არის სიტყვა „გენაცვალე“, აგრეთვე გამოთქმა „შენი ჭირიმე“. რომელ ენას გააჩნია მსგავსი სიტყვები? მოყვასისთვის თავგანწირვაშია ქართული ისტორიის პათოსი და როდესაც დაუფიქრებთ: რამ მოიყვანა ქართველი ერი დღემდის, რამ გადაარჩინა ისტორიის შემზარავ ქარტყილებს, რწმუნდები, რომ მხოლოდ და მხოლოდ ამ თავისებურებამ, ეს თვისება სისხლში ჰქონდა გამჯდარი ერს... განა ამას არ გვიმომწებს „ვეფხისტყაოსანი?“ სად არსებობს უფრო გრანდიოზული აპოლოგია მოყვასისთვის თავგანწირვისა?

ზვიად გამსახურდია

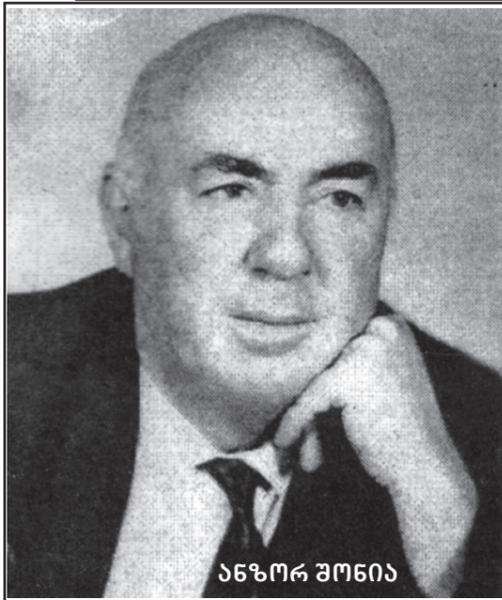
რა განძი გვქონია!..

ტაო-კლარჯეთი-ოშკი. X საუკუნე. ოშკის ბრწყინვალე ტაძრი აღმართულია თორთუმის წყლის მარცხენა მხარეს, თორთუმის ტბაში ჩამდინარე თორთუმის წყლის შესართავის მახლობლად მალალ მთაზე.

ტაძარი ნაგებია მოყვითალო-ნითელი, წმინდად თლილი ქვით და, მიუხედავად საგრძნობი დაზიანებისა, დღესაც აოცებს მნახველს სიდიდით, სიმალლითა და ყველა ნაწილის პროპორციულობით, ქანდაკოვანი დეკორაციითა და სხვადასხვაგვარი პოლიქრომული სამკაულით.

ოშკის ამშენებელნი ყოფილან ტაოს ბაგრატიონები, ადარნასე III კურაპალატის (+961) შვილები- ბაგრატი ერისთავთერისთავი (+966) და დავით მაგისტროსი, შემდგომ დავით დიდად ნოდებულის, ტაოს კურაპალატი (+1001).

ტაძრის მშენებლობა დასრულებულა 958-961 წლებში. მშენებლობას მეთაურობდა გრიგოლ ოშკელი.

ანზორ ჯოშია

(დასასრული. დასაწყისი იხ. „ნოვოზიური“ №16,17, 2009 წელი)

სამწუხაროდ, დაუდგენელია, რატომ დაერქვა ახალ სამეფოს „იბერიის სამეფო“ მაშინ როდესაც კოლხეთის (ეგრისის) სამეფოში დასახლებულ სხვადასხვა ტერიტორიულ ჯგუფებში არც იბერია ნახსენები და არც იბერები.

ქართველი მეცნიერების ერთი ჯგუფი ვარაუდობს, თითქოს ტერმინ იბერიის წარმოშობა ტერმინ „სასპერიასთან“ იყოს დაკავშირებული, რომ ეს ძალიან ხელოვნური ჩანს, აშკარად არარეალურია.

შესაძლებელია შემდეგ გარემოებასთან გვეკონდეს საქმე — ქართველ მეცნიერებში არსებობს მოსაზრება, თითქოს კოლხეთის წინარე ეპოქაში ჩვენს ქვეყანას ერქვა „იბერია“ და მის მკვიდრებს იბერები და ბერძნებმა იმიტომ დაარქვეს „კოლხეთის სამეფო“ და მის მკვიდრებს „კოლხები“, რომ ისინი განესხვავებინათ დასავლეთის იბერებისგან.

დიდი მეცნიერი ნიკო მარი მიიჩნევდა, რომ კოლხეთის წინარე ეპოქაში ეგრისის სამეფო ერქვა იბერიას და ეგრებს (მეგრელებს) იბერები.

ასევე ანგარიშგასანევია დიდი მამულიშვილის იოსებ ყოფიძის მოსაზრება ამ საკითხზე. თავის ნაშრომში „მეგრული (იბერიული) ენის გრამატიკა“ წერს, რომ იყო დრო ქრისტეს დაბადებამდე, როდესაც დასავლეთის იბერები ბატონობდნენ აღმოსავლეთის ნათესავებზე და იმიტომ დაერქვა აღმოსავლეთ საქართველოს „იბერია“. ასევე, როდესაც ქართლები დაეუფლნენ ძალაუფლებას, „იბერიას“ დაერქვა „საქართველო“.

იგი იბერიულ და მეგრულ ენებს, ეტყობა ერთი და იგივე ენობად მიიჩნევა, რაც ნიგნის სათაურიდანაც ჩანს, საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში გავრცელებულ მეგრულ ტოპონიმებს, გამოთქმებს „იბერიზებად“ მოიხსენიებს.

სხათაშორის „იბერიაც“ აშკარად მეგრული ფორმის სიტყვაა და შესაძლებელია, მასში მეგრული შინაარსი იდოს, მითუმეტეს, ძველ მეგრულში „ბერი“ ნიშნავს შვილს.

ჟურნალში „ისტორიული ვერტიკალები“ (თბ, №1 2001წ.) გამოქვეყნდა ჩემი სტატია - „ხომ არ დავარქვავთ საქართველოს ძველი ისტორიული სახელი „იბერია?“

მასში გამოვთქვი მოსაზრება, — თუ ჩვენს ქვეყანას „იბერია“ დაერქმეოდა, არ იქნებოდა საეჭვო ქართველების ევროპელობა. მითუმეტეს, ქართველი ხალხისთვის ცნება „იბერია“ ისეთივე მშობლიურია, როგორც საქართველო.

სტატიას გამოხმაურება არ მოჰყოლია, მაგრამ, ვფიქრობ ეს სა-

კითხი ყურადღების ღირსია, მით უმეტეს ჩვენი ქვეყანა, ალბათ ერთადერთია, რომელსაც არავინ იცნობს თავისი სახელით. „გიორგია“, „ჯორჯია“, „გრუზია“, „გურჯისტან“, „ერასტან“ — აი, ის სახელები, რომლებიც საქართველოს მოიხსენიებენ.

რამ განაპირობა ეს სიტუაცია ჩვენთვის უცნობია. ეტყობა ეს იმ ეპოქაში მოხდა, როდესაც ჩვენს ქვეყანას ჯერ კიდევ არ ერქვა „საქართველო“.

ყოველ შემთხვევა-

თისგან დამოუკიდებლად არსებობდნენ. მეცნიერები კი მიიჩნევენ, რომ ნებისმიერი ენა 1000 წლის განმავლობაში ჩვეულებრივ 20-25 პროცენტით იცვლება. მითუმეტეს, იბერიის (ქართლის) სამეფო საუკუნეების მანძილზე იმყოფებოდა სპარსულ-არაბული სამყაროს გავლენის სფეროში, რამაც დიდი გავლენა მოახდინა, ქართულ ენაზე. სათანადოდ სრულიად ბუნებრივია ის განსხვავება, რაც არსებობს მეგრულ და ქართულ ენებს შორის.

ყოველ შემთხვევაში, შეიძლება ერთმნიშვნელოვნად ითქვას — სწორედ მეგრულ ენას უნდა ეწოდოს პროტოქართული ენა, რომელიც საფუძვლად დაედო კლასიკურ ქართულ ენას.

სამწუხაროდ, რაოდენ გასაკვირიც უნდა იყოს, ყოველივე ეს

შესაძლებელია, უძველეს ქართულ ენაში, მართლაც 38 ბგერა ყოფილიყო.

თუ გავითვალისწინებთ დიდი ივანე ჯავახიშვილის მოსაზრებას, რომ ასოთმთავრული დამწერლობა ძველი ნელთალრიცხვის ეპოქაშია შექმნილი, შესაძლებელია, იგი კოლხეთის (ეგრისის) სამეფოში იყოს შესაძლებელია, იგი კოლხური (მეგრული) ენის საწარად.

ყოველ შემთხვევაში, მეგრული იყო სახელმწიფო ენაკოლხეთის სამეფოში, ხოლო ძვ.წ. IV საუკუნიდან, აღმოსავლეთ ნაწილში იბერიის სამეფოს წარმოჩენის შემდეგ, სადაც სახელმწიფო ენა გახდა ქართული, მეგრული ენა ისევე დარჩა სახელმწიფო ენად დასავლეთ საქართველოს ერთიან ეგრისის სამეფოში და ასევე

იბერიის (ქართლის) სამეფოს ტერიტორიას, რომელიც უკვე აღარ იყო არაბების ხელში და არც აღმინისტრაციულ ერთეულს წარმოადგენდა.

ვინც ამას შეძლებდა, დიდი შანსი უჩნდებოდა ერთიან საქართველოს სათავეში აღმოჩენილიყო. სწორედ ეს შეძლო „ეგრის-აფხაზეთის“ მეფე გიორგი I-მა (861-868წ.). მან შემოიერთა ეს ტერიტორია (თბილისის გარდა) და იქ თავისი ერისთავი დასვა.

ამის შემდეგ „ეგრის-აფხაზეთის“, სამეფოს ცენტრი ბედიდანი ქუთაისში იქნა გადატანილი, რაც ტერიტორიულად გამართლებული იყო.

ეგრისის ეკლესია საბოლოოდ გამოეყო ბიზანტიას და მცხეთის ეკლესიას დაექვემდებარა. რაც მთავარია IX საუკუნიდან

კოლხები — ქართველების წინაპრები

ში, შესაძლებელია ხალხის მეცნიერებას შემორჩენოდა, რომ შორეულ წარსულში ჩვენს ქვეყანას „იბერია“ ერქვა და ამიტომ დაერქმიათ ახალი სამეფოსთვის იბერიის სამეფო.

დღეს თითქმის შეუძლებელია ერთმნიშვნელოვნად ითქვას, პროკოლხურ ეპოქაში ჩვენს ქვეყანას „ეგრისი“ ერქვა თუ „იბერია“, ხოლო მკვიდრ მოსახლეობას „მეგრები“ თუ „იბერები“ მაგრამ ამას არც აქვს არსებითი მნიშვნელობა. მთავარია, რომ ისინი ერთი იყვნენ — „იბერები“ ერქვათ თუ „მეგრები“.

სხვათაშორის, დღესაც არაა დადგენილი, თუ ვინ ჩაუყარა საფუძველი „იბერიის“ სამეფოს, მაგრამ აშკარაა, რომ ისინი იქნებოდნენ ზოგიერთები იმ ტერიტორიული ჯგუფებიდან, რომლებიც იყვნენ დასახლებული კოლხეთის (ეგრისის) სამეფოში. მითუმეტეს, პეროდოტის ეპოქაშიც კი (ძვ.წ. V ს.), ტერიტორიაზე შავი ზღვიდან კასპიის ზღვამდე არავინ ჩანდა, გარდა ამ ჯგუფებისა.

მართლაც, ზოგიერთი ქართველი მეცნიერი ვარაუდობს, თითქოს „იბერიის სამეფო“ შექმნეს მესხებმა, რაც სრულიად შესაძლებელია, ვინაიდან, როგორც ბერძენი სწავლული ჰეკატე მილეთელი (ძვ.წ. VI ს.) გვამცნობს, მესხებიც კოლხები (მეგრელები) ყოფილან და მესხეთიც კოლხეთის სამეფოში ყოფილა; ფაქტობრივად, ერთ-ერთი კოლხური (მეგრული) ტერიტორიული ჯგუფი ყოფილა.

ეს კიდევ ერთხელ მეტყველებს იმაზე, რომ იბერები იგივე კოლხები (მეგრელები) და ქართველები ერთი ეთნოსის ხალხია.

ბუნებრივია, მათი მშობლიური ენა იქნებოდა კოლხური (მეგრული), მაგრამ „იბერიის სამეფოს“ წარმოქმნის ეპოქიდან (ძვ.წ. IV ს.) ჩამოყალიბდა იბერიული ენა, რომელსაც საფუძვლად დაედო მეგრული ენა.

მართლაც, იბერიული (რომელსაც შემდგომში ეწოდა ქართული ენა) და მეგრული ენები იმდენად ერთნაირია, რომ თითქმის გამოირიცხვება, ისინი სხვადასხვა ხალხების შექმნილი იყოს.

განსხვავება, რომელიც შეიმჩნევა მეგრულ და ქართულ ენებს შორის, ეტყობა განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ კოლხეთის (ეგრისის) და იბერიის (ქართლის) სამეფოები, თითქმის 13-14 საუკუნის განმავლობაში, ერთმანე-

ვრე გააცნობიერეს ქართველმა მეცნიერებმა, რაზედაც მეტყველებს ის გარემოება, რომ მათ არასდროს უთქვამთ, იბერები და კოლხები ერთი არიანო, მიუხედავად იმისა, რომ, მათ ამის ისტორიული, მეცნიერული და მორალური საფუძვლები ჰქონდათ. მითუმეტეს, ამის აღიარება, იგივეა, რომ თქმულიყო ქართველები და მეგრელები ერთი არიანო — რადგანაც იბერიის მემკვიდრეებად ქართულებს მიიჩნევენ, ხოლო კოლხების მემკვიდრეებად — მეგრელებს.

ბუნებრივია, ეს გამოირიცხავდა ქართულობის ერთგვარ პრიორიტეტს მეგრელობასთან შედარებით ქართველობის საკითხში და უაზრობად გახდოდა კუთხურ ცნობიერებას, რომელმაც საშინელი როლი ითამაშა საქართველოს ისტორიაში.

ამდენად, მეგრული ენის არსებობამ არ შეიძლება ევროკონვენციას მისცეს საფუძველი, თითქოს მეგრელები ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენლები არიან. მითუმეტეს, მეგრული ენა, ფაქტობრივად, ძველი ქართული ენაა, ხოლო მეგრელები უძველესი ტყეშმარტი ქართველები არიან.

რადგანაც კოლხური ენა იგივე მეგრული ენა ყოფილა, აშკარაა, რომ მეგრულ ენას თითქმის 2000 წლის განმავლობაში სახელმწიფო ენის სტატუსი ჰქონდა, მაგრამ დაუდგენელია, ჰქონდა თუ არა დამწერლობა.

მართალია, ანტიკური ეპოქის ბერძენი სწავლულები, პეროდოტე, აპოლონიოს როდონელი და სხვები თვლიდნენ, რომ კოლხებს (მეგრელებს) დამწერლობა უნდა ჰქონოდათ, მაგრამ, სამწუხაროდ, უძველესი ნამუშევრები ნანახი არ არის, თუმცა ამ ვარიანტის სასარგებლოდ შეიძლება მეტყველებდეს შემდეგი გარემოება — უძველეს კლასიკურ ასოთმთავრულ დამწერლობაში 38 ასო-ნიშანია, მაშინ როდესაც ქართული ენისთვის საკმარისია 33 და რატომაც ეს ასე, დღესაც გაურკვეველია.

მეცნიერები მიიჩნევენ, თითქოს ზოგიერთ დამწერლობაში ასო-ნიშნების რაოდენობას ხელოვნურად ზრდიდნენ, რათა შესაძლებელი ყოფილიყო მასში კალენდრის ჩადება, მაგრამ ამისთვის საკმარისი იყო 31 ასო-ნიშანი, ქართულს ეს არ სჭირდებოდა, მაშინ როდესაც მეგრულ ენაში (სვანურშიც) კიდევ 2 ბგერა და

რძელდა თითქმის X საუკუნემდე. ეგრისის სამეფოში, ახალი ნელთალრიცხვის პირველი საუკუნეებიდან, ფაქტობრივად, არ ჩანან ის წერილ-წერილი ტერიტორიული ჯგუფები რომლებიც იყვნენ დასახლებული მის ტერიტორიაზე ძველი ნელთალრიცხვის ეპოქაში, მაგრამ I-II საუკუნეებში, ეგრისის სამეფოს სინამდვილეში წარმოჩნდნენ ახალი ადმინისტრაციული ერთეულები — ლაზიკის, აფხაზეთისა და მარგვეთის საერითაოების სახით.

ამ ცვლილებას არც ეთნიკური, არც ენობრივი ცვლილებები არ მოჰყოლია, ვინაიდან ლაზებიც, აფხაზებიც და მარგველებიც მეგრელები იყვნენ და კოლხეთის (ეგრისის) სამეფოში დასახლებული წერილ-წერილი ჯგუფები, III-IV საუკუნეებიდან, ფაქტობრივად, მოიაზრებოდნენ მეგრელების ქვეშ; მათ შორის ლაზები, აფხაზებისა და მარგველების ქვეშ.

ეს საერითაოებში აქტიურად მონაწილეობდნენ ეგრისის სამეფოს სინამდვილეში.

უფრო მეტი, V-VIII საუკუნეებში ეგრისის სამეფოს სათავეში აღმოჩნდა ლაზური დინასტიის წარმომადგენელი, რის გამოც მას „ლაზიკის სამეფოდ“ მოიხსენიებდნენ და მეგრელებს (მათ შორის აფხაზებსა და მარგველებსაც) — „ლაზებად“.

ასეთივე მოვლენას ჰქონდა ადგილი VIII-X საუკუნეებში, როდესაც ეგრისის სამეფოს სათავეში მოვიდა აფხაზური დინასტიის წარმომადგენელი და ამ ეპოქაში ეგრისის სამეფოს „აფხაზთა სამეფოს“, უფრო ზუსტად, „ეგრის-აფხაზეთის სამეფოდ“ მოიხსენიებდნენ, ხოლო მკვიდრ მოსახლეობას, მეგრელებს (მათ შორის ლაზებსა და მარგველებსაც) — „აფხაზებად“.

ეგრისის სამეფოში აფხაზთა ზეობის ეპოქაში დიდი ქართული საქმეები გაკეთდა — ეგრისის სამეფო მყარად აღსდგა ისტორიულ საზღვრებში, ფაქტობრივად, გამოვიდა ბიზანტიის გავლენის სფეროდან. ეგრისის ეკლესია გამოეყო ბიზანტიის ეკლესიას, სამეფოში აშენდა მთელი რიგი ქრისტიანული კერები და „ეგრის-აფხაზეთის“ სამეფო აქტიურად ჩაერთო საქართველოს გაერთიანებისათვის ბრძოლაში.

ამისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა ქართული სამეფო-სამთავროებიდან რომელი შეძლებდა დაუფლებოდა ყოფილი

დასავლეთ საქართველოს ერთიან „ეგრის-აფხაზეთის“ სამეფოში სახელმწიფო ენად დადგინდა ქართული ენა. თუმცა, „ეგრის-აფხაზეთის“ მეფე დიდებულებს მორალური უფლება და შესაძლებლობაც, იბერიაში (ქართლში) სახელმწიფო ენად მეგრული დაედგინათ და მცხეთის ეკლესია ეგრისის ეკლესიისთვის დაექვემდებარებინათ, ვინაიდან იბერიის (ქართლის) სამეფოს ყოფილი ტერიტორია „ეგრის-აფხაზეთის“ სამეფოს ჰქონდა შემოერთებული, რომელსაც „ეგრის-აფხაზეთის მეფის ერისთავები განაგებდნენ“.

ერთიანი საქართველოს წინარე ეპოქაში (X-XI საუკუნეები) ცნობილი ლაზი დიდებულები, დიდი ერისკაცი იოანე მარუში (მარუშის ძე), იბერიის (ქართლის) ერისთავი, რომელმაც უდიდესი როლი შეასრულა საქართველოს გაერთიანებაში

ყოველ შემთხვევაში, ეს იყო უაღრესად მნიშვნელოვანი გადამწყვეტილება. ეტყობა „ეგრის-აფხაზეთის“ მეფე დიდებულებისთვის არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა, დასავლეთ საქართველოში სახელმწიფო ენა მეგრული იქნებოდა თუ ქართული. მათთვის მთავარი იყო, აღმოსავლეთ-დასავლეთ საქართველოში ერთი ენა და ერთი ეკლესია ყოფილიყო, ვინაიდან საქართველოს გაერთიანებისთვის ეს აუცილებელი იყო, რაც მათ მაღალ ეროვნულ თვითშეგნებაზე მეტყველებს.

სწორედ აქედან დაიწყო საქართველოს გაერთიანების პროცესი. მართლაც „ეგრის-აფხაზეთის“ მეფე-დიდებულების ინიციატივით, XI საუკუნის დასაწყისში საქართველო გაერთიანდა და ერთიანი საქართველოს პირველი მეფე გახდა „ეგრის-აფხაზეთის“ მეფე ბაგრატ III (978-1014წ.).

მართალია, ბაგრატ III-ს შემკვიდრებოდა ეგვიპტე ეგრის-აფხაზეთი, იბერია (ქართლი), სამხრეთ ქართველთა სამეფო და კახეთ-ჰერეთიც გარკვეულად „ეგრის-აფხაზეთის“ სამეფოს გავლენის ქვეშ იყო, რაც იძლეოდა საფუძველს, საქართველო დინასტიური გზით გაერთიანებულიყო, მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. იგი თითქმის 30 წელი იბრძოდა საქართველოს გასაერთიანებლად. მთელი ამ ხნის განმავლობაში ბაგრატ III ებრძოდა ქართლის დიდებულებს, იმიერ-ტაოს კურაპალატს დავით III-ს, სამხრეთ ქართველთა მეფეს,

უნდა ვაღიაროთ: ცოტ-ცოტათი ცოდვილი ყველაზე ვართ, მაგრამ არიან ისეთნიც, მიუტევებელი დანაშაული რომ ჩაუდენიათ და პასუხი ამისათვის, ადამიანური წარმოსახვის შესაბამისად, სააქაოში თუ არა, საიქიოში მაინც უნდა აგონ. სამეგრელოში ამქვეყნიური ასეთი მომენტის დადგომას ცოდაში გადაიღება უწოდებენ.

დიდი ყაფაზის დამჭერი, ჭერ-მალაღი და ნათელფანჯრებიანი დარბაზის ერთ კუთხეში მოწყობილი ესტრადიდან, სადაც ამჯერად მხოლოდ მაგნიტოფონი იყო ჩართული, გულშიჩამწვდომი მელიოდიური ჰანგები ატკობდა მოსადილეებს, რომლებსაც ექვს წყებად ჩარიგებული მაგიდები თითქოს ყველგან შეეფსათ... ახ-

გაუბრნყინდებოდა. ხობას, რომ ისმენდა, სახეგაბადრული მონყალე მზერას არ აცილებდა დამლოცველს.

— ყოველთვის ვაჟკაცი იყავი, ივანიჩ, ყმანვილბიჭობაშიც მარბამი უბატონოდ ხმას ვერავინ გაგცემდა. ადრე კი მიატოვე ჩვენი კუთხე, — შუფრფრინებით შემყურე ეუბნებოდა ხმელ-ხმელი მალაღი კაცი, რომელიც სუფრას თამადაობდა.

— მაშინ მიზეზებიც იყო დედაქალაქში წამოსასვლელად, — მელიოტსაც ეტყობოდა, რომ ივანიჩის ბიოგრაფიაში საკმაოდ ერკვეოდა.

— ჰო, რაც მაშინ მოხდა, თქვენ იცით კიდევ. რაღა დასამალია, უკვე 54 წელი გავიდა. არც მინანია წამოსვლა.

— აბა, რატომ ინანებდი, რაც შენ დიდ თანამდებობაზე იმუშავე, რაც შენ ზღაპრული ცხოვრება მოიწყვე, ზოგიერთს არც დაესიზმრება... აღფრთოვანებისგან ცმუკავდა აყლაყულა თამადა.

— არც დღევანდლობას ვემდურნი... შვილები და შვილიშვილებიც კი ცალცალკე დავასახლე, ყველას კარგი პირობები შევუქმენი.

— ჩვენთვისაც კარგი პატივიცაა, ივანიჩ. არც გვაქვს თქვენი საკადრისი სუფრა, მაგრამ ღვთისწყალობით მომავალი წინ არის, —

ჩაშლოდა, მერე ვინ იცის, იქაურ ბოლშევიკებს რა დღეს დააყრიდა. ხმები მოგველიოდა, რომ გვემუქრებოდა... აჯანყების ცაშლის შემდეგაც დაჭრილი დათვივით საშინი იყო. ამიტომაც ჩვენმა ხელისუფლებამ დიდძალი ფული შესთავაზა ყველა იმას, ვინც სამსახურებრივი მოვალეობით თუ საკუთარი ინიციატივით მის ჩაზალღებას შეძლებდა. გვეუბნებოდნენ გონებაგამჭრიახი, მოხერხებული კაცია, ამიტომაც ეგ თანამოაზრეთა გზას უნდა გავეყენოთ. მაშინ ხომ ადვილად გაცილებდით მეამბოხეებს, თუკი დავიჭრდით, ეგრევე ანდერზს აუუგებდით „ასე სჭირდებოდა პროლეტარიატის საქმეს“ — აქ კი თვალის ჩაუკრა ივანიჩმა ყურადღებით მსმენელთ. — მისი გამოჭერა და მოსპობა არ იყო ადვილი. შეილებოდა თავიც წაეგოკაცს, მაგრამ მერე, რომ რაიმეს ჩავიფიქრებ, უკანდახვევა ახლაც არა მჩვევია, თორემ მაშინ ცეცხლი და ელვა ვიყავი, ყველაფერი უფრო მეიოლებოდა. გავიგე ლაუ სადაც დადიოდა და მარტო ჩაუდექი კვალში. ერთხელაც როცა სოფელ ეკში, შინ მივიდა, შორიასლოდან ვადევნებდი თვალყურს. ჭვი არ აუღია, წამოწვა ეზოში და ჩათვლიდა კიდევ. ოჯახის წევრები ალბათ გაფრთხილებულნი იყვნენ, მაგრამ მე დრო ისე სე-ვარჩიე, არავის შევუმჩნევივარ... კატა რომ ჩიტს ეპარება, ისეთი სიფრთხილით შევედი ეზოში და ვესროლე კიდევ... მერე დიდ რუსეთში წავედი და თბილისში, რომ ჩამოვედი გამობრძმედილი ჩეკისტი ვიყავი...

— არაფერი წაგვიგია, ივანიჩ... გენერლობამდე ერთი ნაბიჯიღა დაგარჩა... უთხრა მელიოტმა.

— ვიღას უნდოდა გენერლობა.

— ორდენი ქვირთუა, — ჩამოართვა ხელი ივანიჩმა.

— გუტუა მელაქე! — გაეცნო თამადაც.

— ძალიან საინტერესოა თქვენი გვარის კაცთან შეხვედრა, — დასხდომისთანავე უთხრა ორდენმა შემოსწრებულს. — ბესარიონ ოდილაგაძე თქვენი ხომ არაფერია?

— დიას!

— მამაჩემის გარე ბიძაშვილი იყო... კარგი კაცი ყოფილა მეტად! პირადად არ ვიცნობდი, მაგრამ ჩვენს ოჯახში სულ იმის ქება ისმოდა.

— რას მეუბნები! — გაიხარა ორდენმა, — მე ვიცნობდი და ამ სუფრაზეც ვახსენე პატივისცემით.

— საქართველოში კარგად, რომ მივიძ-მოვიძიოთ ყველა ერთმანეთის ნათესავ-მოყვარენი ვართ. — გაიცინა დავითმა. სამივენი ღიმილით დაეთანხმნენ და სუფრა ხალისიანად გააგრძელეს. თეთრწვერამ გამოიკითხა და აღმოჩნდა, რომ ორდენი, სარდიონი და გუტუა ძველი მეგობრები იყვნენ! ამჟამად უკვე პენსიაზე გასულნი სამეურნეო საქმიანობას აგრძელებდნენ... ეტყობოდა, რომ ახლაც საკმაოდ ქაფავდნენ. ეგ ორდენ ივანიჩი თურმე ქალაქის კვების სამმართველოს უფროსი იყო და, როგორც თანამეინახებმა ჩაურთეს, ალბათ თვითონაც ვერ ითვლიდა დიდძალ შემოსავალს, კვების ობიექტებიდან რომ შემოსდიოდა.

— საჭირო კაცი ყოფილხართ მეტად! — ქლესა ღიმილით მიეღებოდა დავითი.

— ბატონო ორდენ, მე გავიგონე, რაღაც საინტერესო ამბავს ჰყვებოდით. მეც ის კაცი ვარ, ოქტომბრის მონაპოვარს მთელი არსებით

ბა შეეძლოს. ჩვენ რუსეთი რომ გვაპატრონობს, იმიტომაცაა ასე გავალღდით, თორემ საკუთარ თავს, რომ ვიყოთ მიწოდებილი, დავიქციოდით წამდვილად, — თქვა და მერე ტუჩის კუთხეში მოქცეული ირონიული ღიმილით გადახედა სუფრასთან მსხდომთ, რომლებიც ხორციანი კერძის ჭამით იყვნენ გართულნი.

— მეც მანდა ვარ! — გაიხარა ორდენმა. — ასე დიდი სამშობლო რომ გვაქვს, ზოგ გონებადაბნეულებს ეგ ვერ შეუფერებათ. ვენაცვალე სტალინის სახელს, იმან იცოდა, რა უნდა გაეკეთებინა! ამიტომაც ვართ ასე ძლიერნი და მალე მსოფლიო კომუნისტებს დაუწოქებს. საქართველოც დიდად მოგებული დარჩება ამ ამბისგან. ჩვენი შევარდენიც, ხომ ხედავთ რა მალაფ აფრინდა, როგორი მაგარი კაცი გამოდგა. უკვე პოლიტიბიუროს წევრობის კანდიდატი გახდა. ეგ უფრო შორსაც წავა, არც არავის დაინდობს თავის გზაზე. კარგია თუ გინდა გაიკეთო, არც უნდა... ბოლშევიკები გულჩვილი რომ ვყოფილყავით, ეს 1924 წლის სექტემბერს, როცა ერთ ხალხის მტერს საბჭოთა ხელისუფლების დამოხდა უნდოდა. ამიტომაც პირადად გავუსწორდი... თქვენ მას საიდან იცნობდით? — გამჭოლი მზერით შეათვლიერა ორდენმა თეთრწვერამ მოხუცი.

— აბა, საიდან უნდა მცოდნოდა. სენაკი ჩემი დედუღეთია და იქ გამიგონია ზოგი რამ, — ამას, რომ ამბობდა, თეთრწვერას ოფიცინტმა წინ დაუდო ხარის ბეჭი. ზედ გრძელი სამზარეულოს დანა იყო ჩასობილი. მან დანა ამოაძრო, ბეჭის დაჭრა დაიწყო და საუბრის თემა შეცვალა: მე მინდა თვითონ მოგესახელო, ბავშობიდან მიყვარს ბეჭის დაჭრა და სხვისადმი მირთმევა. თვითონაც კარგა მადაიანად გეახლებით, — ამბობდა და თან თხელ ნაჭრებს არიგებდა. მერე საკუთრივაც დაიღი ერთი ნაჭერი და ჩაკბინა, ლუქმა, რომ გადაყლაპა, სიტყვა სხვებს კვლავ დაასწრო: — ყმანვილბიჭობაში ხშირად ჩავდიოდი თეკლათში... მახსოვრება ჯერ-ჯერობით არ მალალატობს. და როგორც ხალხის ნათქვამიდან მახსოვს, იმ მოხელე-ძალმა ლაუ გუგუნავამ სიკვდილო წინ მოასწრო და ტყვია ესროლა თავდადამსხმელს.

— ასეც იყო! — დაეთანხმა ორდენი, რომელსაც ეტყობოდა, რომ თეთრწვერას ლაზათიანმა მომსახურებამ და საუბარმა მოხიზლა. მან მარჯვენა ფეხზე შარვლის ტოტი აიწია და წვევის კუნთის ფართო, მრგვალი ნაიარევი გამოაჩინა.

— აგაშენა ღმერთმა, მართლა შენ ჩავიდინა ეგ სამადლო საქმე, მაგრამ ხალხში გაგონილს კიდევ მოგახსენებ... როცა მკვლელი ახლოს მოვიდა ლაუსთან და მკერდზე ტყვიები დაახალა, ხოლო შემდეგ სწრაფად გაეცალა იქაურობას, ლაუმ შეძლო წამოწეულიყო და თავქვემოდებული მაშუერიდან ერთადერთი ტყვია გაესროლა. მაშინ ამბობდნენ: მეორეჯერაც რომ მოესწრო სროლა, უთუოდ მოკლავდა, რადგან იგი ნიშანს არ ასცდენოდაო.

— არ ვიცი მერე რას ამბობდნენ, მაგრამ მან კი სინამდვილეში ორი ტყვია ისროლა და მე ერთი მომხვდა. მე მაშინ ის დამიკვირდა, საერთოდ როგორ შეძლო გასროლა, როცა ხუთივე ტყვია გულის მხარეს მივაყარე.

დავითს რაღაც უნდა ეთქვა პასუხად, მაგრამ წერწყვი გადასცდა და ჩაახველა, ხრინისგან ყელი გაინმინდა, მიმოიხედა, თითქოს სიტყვებს ეძებდა და ძლივს იპოვა:

— დაჭრილმა გზა როგორ განაგრძე?

— თავიდან ჭრილობა არც მიგვრძინა, მაგრამ ცოტა ხანში

თამაზ გვიშია

ლაღშებინდებულზე ხალხმრავალი სასტუმროს რესტორანს უკვე შეეკრიბა თავისი კლიენტები თუ საგანგებოდ დროს სატარებლად მოსული თბილისელები.

დარბაზის თითქმის ცენტრალურ ადგილას სამი დროული კაცი შემოსხდომოდა მაგიდას და ტკბილად მოსაუბრენი არავითარ ყურადღებას არ აქცევდნენ მაგიდებს შორის გახშირებულ მიმოსვლასა და საერთო ყაყანსს, რაც ასე მათ არც ის შეუმჩნევიათ, როგორც მიუჯდა მახლობელ მაგიდას მათივე თანატოლი, კაფანდარა თეთრწვერა კაცი, რომელმაც უღვინო სადილი შეუკვეთა და ალბათ ამით განანყინებული ოფიცინტისგან კერძის მოტანას კარგა ხანს ელოდებოდა. იგი ძალაუნებურად ყურს უგდებდა სამთა საუბარს. მოხუცები შამპანურს მიირთმევდნენ, სადღეგრძელოების ექსტაზში შესულნი, ფეხზემდგომნი ხმამაღლა ლოცავდნენ ერთმანეთს და ახლა, როცა თეთრწვერამ სენაკი გაიმახვილა, მხოლოდ ივანიჩის ქება გაისმოდა, ალბათ მისი სადღეგრძელოს რიგი მოსულიყო. ეუბნებოდნენ: — არაჩვეულებრივი გასაოცარი კაცი ხარო. რაც შენ გავიკეთებია, ბარე ორი ვერ დაიკვებინის საქართველოშიო. ივანიჩმა მადლობის ნიშნად მძიმედ დაუკრა თავი თანამეინახეებს. მას ცეცვა მონაცრისფერო ფართო ზოლებიანი, ძვირფასი ვეროპული კოსტიუმი, საყელომოდიავებულ თეთრ პერანგზე ეკეთა მონითალო მზინიანი ჰალსტუხი და მიუხედავად იმისა, რომ ასაკით სამოცდაათი წელს გადაცილებული იქნებოდა, ძალზედ მხნედ და ახალგაზრდულად გამოიყურებოდა. ჭალარაშერეულ მომწვილდულ წარბებსა და შეჭმუჭვნილ შუბლზე ეტყობოდა, რომ ძალაუფლების მოყვარული იყო, მუცელზე ლაღაბა და ხელზე კი თუ რაიგი კარგი ცხოვრება გამოეარა. როცა იღიმებოდა, ბაგეზე რამდენიმე ოქროს კბილიც

სტალინის პატივსაცემი

კვლავაც აშკარად ემოქმენებოდა თამადა.

— დიას, კაცს ღვთისწყალობის იმედი უნდა გქონდეს. ამ სიბერეში მოვინათლე კიდევ. მოგესხენებათ უკვე ეს მოდამი შემოდის, ცეკას მდივნიც კი ინათლებიან და არც მე ჩამოვრჩი. იცით, რა მითხრა მღვდელმა?! ყველა ცოდვა მოგესხნა, რაც კი ჩავიდინაო! ხა...ხა...ხა... — გადინახარა ივანიჩმა და მძიმე სხეულით სკამის საზურგეს გადაანვა. თუმცა, ან კი რა ცოდვებზე უნდა იყოს ლაპარაკი?! ძმებო ცხოვრება მკაცრია, როცა მოქმედება მოგთხოვს, მეგობარსაც უნდა გადაუარო, თორემ მონინაღმდეგე, რომ უნდა მოსპო და გაანადგურო, ამას რა დიდი დასტური სჭირდება. დაინდობ და მერე იგი დავასწრებს... მე თავიდანვე ვიცოდი ეს, მაშინაც კი, როცა 19 წლის ვიყავი... რკინას გავკენეტდი, კედელში თავით გავიდოდი, სიცოცხლე მიხაროდა, ცხოვრება მწყროდა, არაფრის საშუალება კი არ მქონდა. ჰოდა, ღმერთმა გადომოგდა, ჩვენს კუთხეში ცნობილი ჩეკისტი ოდილაგაძე დედაჩემთან დაახლოებული პირი იყო და ჩვენს ოჯახში დამოივლიდა ხოლმე. ნათელი დაადგეს, მან მიმიყვანა სპეცგანყოფილებაში, სადაც მისივე რეკომენდაციით სწრაფად მიმიღეს ბოლშევიკურ პარტიაში, მომცეს იარაღი, რომელიც საჭიროებისამებრ უნდა მეტარებინა მალულად. ჰოდა დავინყე მეც ნამდვილი საქმე. სწორედ მაშინ ისევ რომ წამოყვეს თავი მენშევიკებმა. მათი ერთ-ერთი ძლიერი ხელმძღვანელი ლალუ გუგუნავა ბრძანდებოდა, — ჩახიხითხითა ივანიჩმა, — მან მარბის თითქმის ნახევარი მოსახლეობა ფეხზე დააყენა და განაზრახი, რომ არ

მათვარია, ისე იცხოვრო, რომ გულისნადილი აისრულო. ჩემი წილი არაფერი დამიკლია. ჯერაც გული მერჩიეს... ქალბებიც კი წარმატებუნი მაქვს, — გაიცინა ივანიჩმა, გაიხიზრა, თვლები მონკურა და წაიღვინა-წაუღვინა: „ვისაც მოუკლავს, ის მოკლავს ირემსა ქორბუდიანსა...“ თანამეინახენიც აყვნენ. მათ სიმღერა შეანყვებოთა ოფიცინტმა, რომელმაც 4 ბითანი შამპანური მოიტანა.

— ეს, აი, ამ მაგიდიდან — განმარტობით მჯდომი თეთრწვერა მოხუცისაკენ თავი გადააქნია ოფიცინტმა.

— დიდი მადლობა, ბატონო! — თავაზიანად წამოდგა თამადა.

— არაფრის! — თავი დაუკრა თეთრწვერა მოხუცმაც, — ისე ტკბილად საუბრობთ, რომ შემშურდა. ხომ მოგესხენებათ: მარტო კაცი ჭამაშიც ბრალიაო.

— მობრძანდით ჩვენთან! — შემოიპატიჟა ივანიჩმა.

— არა, ბატონებო, განა იმიტომ... ეს მხოლოდ კეთილი გუილტ მოგართვით, ისიამოვნეთ.

— არა, ეგ არ გამოვა, უთუოდ უნდა მობრძანდეთ, — გამოიღო თავი თამადა. თეთრწვერასაც მეტი თავაპატივია აღარ დასჭირდა, წამოავლო ხელი თავის ბიჭუქსა და ღიმილნათს, ჭიქა და სხვა რამეები ოფიცინტმა წამოუღო და ივანიჩის გვერდით მოიკალათა. შამპანური ჭიქა, რომ შეუვსეს, ფეხზე წამომდგარმა ადღეგრძელა სამივენი, განსაკუთრებით ხაზგასმით კი — ივანიჩი, როგორც მის სადღეგრძელოზე შემოსწრებულმა. სასმისი დასცალა და განაცხადა:

— მე დავით ოდილაგაძე გახლავართ.

ახლა კი სიამოვნებით წამოდგნენ.

რომ იცავდა. მენშევიკებთან მეც მქონდა ჩემი ანგარიშები.

— რა ანგარიშები? — ჰკითხა ორდენმა.

— მათი მმართველობის წლებში მამაჩემის ოჯახი აანოკეს, გაძარცვეს, 1924 წელს კი სიები ჰქონდათ, ვინ დაეხვრიტათ და მეც ჩაუწუნებოდათ, რადგან შინაგან საქმეთა ორგანოებთან ვთანამშრომლობდი.

— რისი გამკეთებლები იყვნენ... ვერც კი გაფხაკუნდნენ, ისე მოვულეთ ბოლო, — ჩახიხითხითა ორდენმა. — მეც, რომ მტრობდნენ, იმიტომ მივაგე... სენაკში იმან ლიდერს ვინმე გუგუნავას ვეცი პატივი... ორდენმა ხელის მკვეთრი მოძრაობით მიანიშნა, რომ იმ გუგუნავას სიცოცხლე მოუსწრაფა.

დავითმა თვლები მონკურა და წვერებზე ხელი ჩამოისვა. ამ დროს იქვე გამვლელი ოფიცინტი შენიშნა, მოიხიზო და ყურში რალაც უწერჩულა.

— რა ხდება?! — წარბი შეიკრა თამადაც.

— არ მიწყინოთ! — ხელები გაშალა დავითმა — მე მსურს, ჩემებური წვლილი შემოვიტანო... მაქვს და ორი კაპიკი, რომ დავზარჯო ამისთვის აღარ დაგეინანოთ.

— განა ჩვენ კი პროლეტარები ვართ?! ნუ გვაკადრებ ასეთ რამეს! ჩემია ეგ სუფრა! — ვითომაც იწყინა თამადაც, მაგრამ მაშინვე ჩაჩუმდა და აშკარად გამოჩნდა, რომ მისი პროტესტი ფორმალურიღა იყო.

— ის გუგუნავა მეც მახსენდება, — განწყვეტილი საუბრის ძაფი განასკვა დავითმა, — ოხერი ვინმე იყო, დამოუკიდებლობაო გაიძახოდა, თითქოს საქართველოს დამოუკიდებლად არსებო-

დავითს რაღაც უნდა ეთქვა პასუხად, მაგრამ წერწყვი გადასცდა და ჩაახველა, ხრინისგან ყელი გაინმინდა, მიმოიხედა, თითქოს სიტყვებს ეძებდა და ძლივს იპოვა:

— დაჭრილმა გზა როგორ განაგრძე?

— თავიდან ჭრილობა არც მიგვრძინა, მაგრამ ცოტა ხანში

ბესარიონ გაბაშვილი 260

სეკის ზღს უკელ

სეკის ზღს შეველ შენაღონები: მოკრეფად მსურდა ვარდის კონები. ვარდმან შემრისხა თავმომწონები, ისარი მსტყორცნა დასამონები, სრულად მიმილო ყოვლი ღონები, მითხრა: „იფიქრე გულს ნაქონები, მისთვის იქმნები დასაყოვნები, ვერ მივხვდი მახვილგანანონები, მისთვის შევიქმენ ცრემლთა ფონები. იასა ვკითხე (მუნ იდგა ნაზი): „ვარდსა რად უქმენ კართა სარაზი?“ ამაყად მწყრალი ვნახე ლამაზი.

მანცა განმადლო: „გარეგან გაზი! შენგან გეჩნია გულეზსა ხაზი. სიხარულიდამ დაბლა კერძ დაზი! შენს გულსა ჰკითხე მიაპყარ გაზი! შენის გონებით იქნები რაზი: ჩვენ დაგვთმო და სხვას ემონები!“ რა ია გამიწყრა, ნარგიზს მიემართვე, სისხლის ცრემლითა სიტყვანი დავრთვე, ვუუბნებოდი: „შენ წარმიმართე ინროს გზის პოვნად, — გზები გაქვს ფართე, ჩემსა ნუგეშსა ხელი შემართე, ვარდს მამუდარე, ალერსი ჩართე, შავ გულსა ლხინი შენ მოუსართე! შემომითვალოს: რა უკულმართე? რად მომიგონა მოუგონები?“ ნარგიზი ვნახე შებრალებითა, ცრემლსა ცვარვიდა მორიდებითა მითხრა: „ყარბო!“ — მონაზებითა — „ვარდი მით არის გულდაკლებითა, რომ შენი იყო თავდადებითა, თავი მოსწონდა, ჰყვანდი ნებითა, შენ რისთვის დასთმე სხვისა ხლებითა? რად გიკვირს, გასწყდეს ცეცხლმოდებითა? ნაცვლი მოგვხვდა დანახსოვნები!“ ბალის კარს დავჯექე შენაძალები, ცრემლით აღმეცხენ მწირი თვალები, ვიყავ ბედისა დამაბრალები. ვინცა მნახვიდნენ დამაშვრალეები, შეიქმნებოდნენ ჭირნაკრძალები, მეც მომხვდა სოფლის მჭრელი ბრჭყალები: ბესიკი სიკვიდის არ ვემძალები, თავი მაქვს მისთვის შენანონები.

აწწივის მართვე

(პატარა ნიკოლოზს)

ორი წლის გახდი! — ფრთიანდები, ვაჟუკაცის ძეო, მაგრამ ვაი, ამ მზიანეთში მზე, რომ არ მზეობს! და იცი, რატომ?.. — სისხლს უშრობენ სისხლით მთვრალეები, შენს ლამაზ მამულს, — დღისით, მზისით ნაძირალეები! დაისი აკრავს მამის საფლავს მენამულ ფერად, აღარ სცილდება ლამაზ სურათს ეს შენი მზერაც! დრო უქეთერი, დიდ სიხარულს, ვნაღლო, რომ გართმევს, შენც გაეზრდები ტანჯულ მამულს, არნივის მართვე! დაეჟაკადები! — მნამს და მჯერა, ყველას იმედად, დრო მერე გეტყვის, მამაშენი ვინც გაიმეტა! შენს ნიჭ-გონებას მოკეთენი როცა „დაზვერენ“, მამის სადარი ყოფილაო! — იტყვიან მერე! ერთი იმედით, მხოლოდ ერთით, მე შენ ხელს გართმევ: მზის სინათლისკენ გაიჭრები, არნივის მართვე!

პალარი ქაპაშია
მარტი, 2010წ.

ნიკოლოზ მებონია

2 ბაგრატ II-ს (თავის ბაბუას) და ამ ბრძოლაში მისი ერთადერთი დასაყრდენი ძალა იყვნენ მეგრული დიდებულები, მეგრული ხალხი. მათ შორის აფხაზები, ლაზები და მარგველები. ერთიანი საქართველოს ეპოქა (X-XVსს.) იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენა საქართველოს ისტორიაში, როდესაც საქართველომ მიაღწია გამორჩეულ სიძლიერეს, გატარდა მთელი რიგი პოლიტიკურ-სოციალური რეფორმები, ინტენსიურად წარიმართა ერთიანი ქართველი ერის ჩამოყალიბების პროცესი, ერთიან ქვეყანას ეწოდა „საქართველო“ და მის მოსახლეობას — „ქართველები“.

თობო ენის დონეზე, მაგრამ, რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, თითქმის უცვლელადაა შემორჩენილი წარმოუდგენლად უმდიდრესი ლექსიკური ფონდით და ფოლკლორით. სხვათაშორის მეგრული ენის არსებობას არასდროს შეუქმნია სირთულეები ქართული ენისათვის. სამეგრელო-აფხაზეთში წირვა-ლოცვა, საქმის წარმოება, სწავლება, ყოველთვის ქართულ ენაზე მიმდინარეობდა, რაც სრულიად კანონზომიერი მოვლენა იყო. მხოლოდ ეს იყო, რომ იყო სიტუაციები, როდესაც გარკვეული ძალები, საქართველოში ურთიერთდაპირისპირების გასაღვიძებლად, მეგრული ენის ფაქტორს იყენებდნენ. 1850 წელს რუსეთის იმპერიის პატრი-

მეგრულად, გამოვიდა მეგრული დედა ენა „ჭითა ჩხორია“ („წითელი სხივი“), გამოდიოდა მეგრული გაზეთი „ყაზახიში გაზეთი“, მეგრულად ითარგმნა გარკვეული პარტიული დოკუმენტები და ა.შ. რასაც მეგრული კომუნისტები იმით ამართლებდნენ, რომ ეს აუცილებელი იყო კომუნისტური იდეოლოგიის რიგით მეგრელებამდე დასაყვანად. შესაძლებელია, ამაში გარკვეულ როლს თამაშობდნენ სამეგრელოს ავტონომიზაციის მომხრეები, რომლებიც სეპარატისტებად იყვნენ ცნობილი, მაგრამ როგორც ზემოთ ავლინებთ, მათი იდეა მიუღებელი აღმოჩნდა მეგრული ინტელიგენციისათვის, ხოლო ლავრენტი ბერიამ საბოლოოდ დაუსვა წერტილი ამ მკრეხელურ ჩანაფიქრს.

კოლხები — ქართველების წინაპრები

ერთიანება, ძირითადად, მეგრული დიდებულებისა და მეგრული ხალხის დამსახურება იყო, იმ გადამწყვეტილებას, რომ ერთიან ქვეყანას „საქართველო“ დარქმეოდა, მათში არავითარი უარყოფითი რეაქცია არ გამოუჩნდებია, ვინაიდან ეგრისის სამეფოში თითქმის ტრადიციულად იყო ქცეული, რომ სამეფოს სახელი ხდებოდა იმ რეგიონის სახელი, საიდანაც მეფე იყო. სწორედ იმან, რომ ბაგრატ III ბაგრატიონი იყო სამხრეთ ქართველთა სამეფო დინასტიის, ბაგრატიონების წარმომადგენელი, განაპირობა ამ ზოგად ეროვნული ცნებების დაკანონება. ლოგიკურია, ერთიან საქართველოში გატარებულ რეფორმებში, ალბათ, ისიც იქნებოდა გათვალისწინებული, რომ მეგრული ენა ჩანაცვლებულიყო ქართული ენით, როგორც ეს მოხდა ყოფილი ეგრისის სამეფოს ტერიტორიაზე XII-XV საუკუნეებში წარმოჩენილ რეგიონებში — იმერეთში, გურიაში, რაჭაში და აჭარაში, მაგრამ ეს პროცესი ვერ დასრულდა, ვინაიდან საქართველო ისევ დაიშალა სამეფო-სამთავროებად და მეგრული ენა შემორჩა სამეგრელო-აფხაზეთში, საურთიერთობო ენის სტატუსით. ვერ გეტყვით, ამაზე სხვები რა აზრის არიან, მაგრამ მე მიმაჩნია, რომ ეს აუცილებელიც კი იყო, ვინაიდან სწორედ მეგრული ენა იძლევა შანსს, მეტ-ნაკლებად აღსდგეს ჩვენი ქვეყნის შორეული წარსული. მართალია, მეგრულ ენას, 1000 წელზე მეტია, სახელმწიფო ენის სტატუსი არა აქვს, ფაქტობრივად ფუნქცია დაკარგა და მხოლოდ სამეგრელო-აფხაზეთში დარჩა საურთიერ-

არქვა გამოსცა ბრძანებულება, რითაც ის, მეგრელებსა და გურულებს, ქართულად წირვა-ლოცვას უკრძალავდა, როგორც არაქართველებს. აშკარაა, რომ იმ ეპოქაში გურიაც მეგრულად მეტყველებდა. იმ ეპოქის რუსი მოხელეები, მართლაც ცდილობდნენ სამეგრელოში არა მარტო წირვა-ლოცვა აეკრძალათ ქართულად, არამედ საქმის წარმოება და სწავლება ყოფილიყო მეგრულ ენაზე, მაგრამ ქართველთა საზოგადოებამ და მეგრელებმა მხარი არ დაუჭირეს ამ დემაგოგიას, რის გამოც რუსებმა ჩანაფიქრი ვერ განახორციელეს. მართალია, ეს იდეა რუსებს ეკუთვნოდათ, მაგრამ რატომღაც საზოგადოებისთვის ასეა ცნობილი, თითქმის ამაში გარკვეული როლი შეასრულა მეგრულმა სეპარატისტებმა. შესაძლებელია, ეს გამოწვეული იყოს იმით, რომ სასკოლო სასხელმძღვანელოში ენერა, თითქოს რუსებმა მხოლოდ მეგრელებს აუკრძალა წირვა-ლოცვა ქართულ ენაზე. არადა, მასში რომ ნათქვამი ყოფილიყო, რომ რუსებმა გურულებსაც აუკრძალეს ქართულად წირვა-ლოცვა, ამ მოვლენას რუსული პოლიტიკით ახსნიდნენ და გამოირიცხებოდა მეგრული სეპარატისტების ფაქტორი. ვფიქრობ, მოღვაწემ, რომელმაც წინაშე გურულები არ ახსენა, დიდი შეცდომა დაუშვა. სხვათა შორის კომუნისტური ეპოქის საწყის ეტაპზეც იყო მეგრული ენის ფაქტორის გამოყენების მცდელობა. მართლაც, XX საუკუნის 20-30 — იან წლებში რიგი ნაწარმოებები ითარგმნა

ამ მოვლენების შემდეგ, ფაქტობრივად, აიკრძალა მეგრულ ენაზე რაიმე წიგნების გამოცემა, ნაწარმოებების გამოქვეყნება, საერო და საეკლესიო ლიტერატურის თარგმნა, გაზეთის გამოშვება და ა.შ. მაგრამ, 60-იანი წლებიდან, რაც კომუნისტური რეჟიმი შედარებით ლიბერალი გახდა, მით უმეტეს, დამოუკიდებელ საქართველოს ეპოქაში, თითქმის ყოველგვარი შეზღუდვები მოიხსნა. გასული საუკუნის 80-იან წლებში ისევ გამოვიდა იოსებ ყიფშიძის „მეგრული (იბერიული) ენის გრამატიკა“, ახლახან გამოიცა ცნობილი მეცნიერის ოთარ ქაჯაიას „მეგრულ-ქართული ლექსიკონი“, წლების განმავლობაში გამოდიოდა ჟურნალი „აია“, აქა-იქ გამოვიდა გაზეთები მეგრულ ენაზე, გამოიცა ცნობილი პოეტების ლაშა გახარაის, ვახტანგ ხარჩილავას, გური ოტობაიას ლექსების კრებულები, მაგრამ ყოველივე ამას არავითარი სეპარატისტების გაღვივება არ გამოუჩნევია და თუ ვინმეს ჰგონია, რომ ბიზნისი მეგრულ ენაზე ითარგმნა ამის საშიშროებას შექმნის, დამერწმუნეთ ეს მის პოლიტიკურ უფიცობაზე მეტყველებს. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეიძლება ერთმნიშვნელოვნად ითქვას, რომ მეგრული ენა, ფაქტობრივად, პროტოქართული ენაა, რომელიც საფუძვლად დაედო ქართულ ენას. უფრო მეტი, შეიძლება მეგრულ ენას ოფიციალურად ეწოდოს ძველი ქართული ენა. ამდენად, კლასიკურ, საოცრად რაციონალურ და სრულყოფილ ენასთან ერთად, ქართულ სინამდვილეში მეგრული ენის, ფაქტობრივად, უძველესი ქართული ენის არსებობამ, გამორიცხულია, ევროკონვენციას მისცეს საფუძველი, მეგრები ეთნიკურ უმცირესობად მიიჩნიოს.

ცოცხალი დედა

3 მოძრაობა გამიჭირდა, მხოლოდ სხვათა დახმარებით შევჯექი ცხენზე, რომელმაც სამშვიდობოს გამიყვანა, მოვრჩეთ ამაზე ლაპარაკს, უცებ გალიზიანდა ორდენი და სახე შეიჭმუჭნა. — შევეშვათ, კაცო! — ჩაურთო მელოტმა. — სადღეგრძელო გველოდება, — შამპანურით სახეე ქიქა წამოწია თამადა. — მხოლოდ ერთი რამ, ბატონო ივანიჩ და მერე გუგუნავს სულაც ნუ ვახსენებთ... როგორც ვიცი, ლაუს ძმები ჰყავდა და ისინი მკვლელს ეძებდნენ... სადმე ხომ არ გადააპყრისხართ რომელიმეს? — ერთი იმათიც... — შევიგინა ორდენმა, — მათ ვერც გაიგეს, მკვლელი ვინ იყო, რომც გაეგოთ, რა ფეხები მომჭამდნენ... რუსეთიდან, რომ ჩამოვდი, მერე იმ ძმების შესახებ არაფერი მსმენია. მალე ეს ამბავი ყველამ მიივინყა... ავნიოთ სასმისი! თამადას სიტყვების დაწყება სურდა, მაგრამ ამ დროს ესტრადაზე მომღერლები გამოჩნდნენ. ისინი გამაყრუებლად მღეროდნენ მიკროფონში და თან მთელი სხეულით როკავდნენ. თავდავიწყებით აცეკვდნენ წყვილებიც. ახლა ოთხივენი ამ სანახაობას ადევნებდნენ თვალყურს. დარბაზში სიცოცხლე ჩქეფდა, ხალხი მატულობდა, აქეთ-იით გაისმოდა სადღეგრძელოები, ჭიქების წკარუნნი, დავითი კი თითქოს ერთი უცებ მოეშვა, სკამის საზურგეს გადაანვა და ცოტა ხანს ასე იყო, ამღვრეული მზერით ათვალისწინებდა დარბაზს, მერე ისევ ბეჭი დაითრია და დანის ცხიმინი პირი ზედ დაანმინდა, თან ერთი თხელი ნაჭერიც ჩამოათალა და როგორც კი მუსიკა ჩაწყნარდა, სკამიდან წამოხეულმა მიაწოდა ორდენს: — ნებეთ! ორდენმა დანის წვერზე წამოცმული ხორცი თეფშზე გადმოიღო. მად... — სიტყვა ვეღარ დაამთავრა, რადგან მთელი ძალით ამოქნეული დანა თეთრ პერანგზე, მარცხენა ძუძუსთან მოხვდა და შეძრწუნებული თანამეინახეების თვალწინ ფოლადის წვერმა პიჯაკის მეორე მხარეს გააღწია. — ასეთ რამეს ვერ ივინყებენ! საიქიოშიც გახსოვდეს, რომ მე ლაუს ძმა ვარ! ხუნტუ გუგუნავა! მაშინ ვერ გავუფრთხილდი ლაუს, მაგრამ მის ცხედართან წარმოთქმული იცი და საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლთა წინაშე დადებული აღთქმა დღეს შევასრულე! — მთელი ძალით გაჰყვიროდა კაფანდარა მოხუცი. მან თვალეზამოღამებულ, ადგილზევე გახვევებულ ორდენს დანა მკერდში შეატოვა, ერთბაშად აკივლებულ და მერე გასუსულ დარბაზში მტკიცე ნაბიჯით გაიარა და იქვე, რესტორნის შესასავლელთან მდებარე მილიციის სამორიგეო ოთახში შევიდა.

* * *

მეორე დღეს, 1978 წლის 30 ნოემბერს, ქალაქში ბევრგან ამ მკვლელობის წერილმანსაც ანალიზებდნენ და მკვლელს ნაკლებად თუ ამტყუნებდა ვინმე, მაგრამ ეს საქმე თავიდანვე მოექცა ოფიციალური აზრის მარწმუნებში. საბჭოთა იმპერიის წინაშე დამსახურების მქონე ყოფილი ჩეკისტის მკვლელს უმკაცრესად დასჯიანო, ამბობდნენ და ვარაუდი არც გამტყუნებიათ. გუგუნეების ოჯახის ბევრნარი პროტესტისა და მრავალ ინსტანციამი გასაჩივრების მიუხედავად, ძიება და სასამართლოები საქართველოს კომპარტიის ყოველშემძლე ცეკას კონტროლით წარიმართა — ორდენ ქვითუას მკვლელის დახვერტის განაჩენი ძალაში დარჩა.

გვანცა კოპლატაძე

ბით გადმოცემული მთელი კოდექსი შექმნა, რომელიც ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის იმაზე, ვისთვის შეიძლება ხალხს კარგი ყმა ეწოდებინა:

„მაშინ კარგია კაი ყმა, რა დილა ბინდით დგებოდეს, იცვამდეს გრილსა რკინასა, „ომს ვიქამ“ — ემზადებოდეს.“ შეგნება იმისა, რომ შეიძლება და სოფელ-ქვეყანას ყოველ წუთს დასჭირვებოდა, კაი ყმას ბრძოლისათვის მუდმივად

ენაზე მოსულს სიტყვასა, განა სუყველას თქმა უნდა? მით უმეტეს არ კადრულობენ ისინი საკუთარ საგმირო საქმეებზე ლაპარაკს და სხვათა დამცირების ხარჯზე მათით თავის მოწონებას:

„კაი ყმა მაშიც კარგია, ომშივით ამაღიოდეს, არ იკვეხოდეს ბიჭობას, ცოტა უქმობას ჩიოდეს.“ კაი ყმის სიცოცხლე ჩვეულებრივ ბრძოლის ველზე მთავრდება, მეთავისე ლაჩრებისა კი — ბოსლის ყურეში, „ქალებთან ლოგინობისას.“ სანუგეშო ის იყო, რო ხალხს მათი გარჩევა არ ემღებოდა: კაი ყმას სიყვარულითა და პატივისცემით სიცოცხლეშივე აჯილდოებდა, ხოლო სიკვდილის შემდეგ მის სახელს კიდევ უფრო მეტი დიდებით მოსავდა, მაშინ, როცა ლაჩარი

ცებზე, მამაკაცებზე.“ მაგრამ მამულის დაცვის საქმეში არანაკლები წვლილი მიუძღვით ქალებსაც. ლაჩარი და მხდალი მათი საქილიკო ობიექტი ხდებოდა და შეიძლებოდა უცოლოდაც კი დარჩენილიყო, რადგან მასთან ერთად ულლის განწევას არცერთი ღირსეული ქალი არ თანხმდებოდა. ვაჟკაცები რომლებიც საკუთარი მინა-წყლის, ოჯახისა და მისი ღირსების დაცვისათვის სიცოცხლეს წირავდნენ, ქალების პატივისცემასა და აღფრთოვანებას იმსახურებდნენ და პირიქით, მშობარნი და მორალატენი მათ დაცინვასა და გაკიცხვისთვის მასალას უზვად აზღვევდნენ. ისევე ვაჟა-ფშაველას მოუხსინოთ: „მათი გამამხნეველები ბრძოლაში დედაკაცი იყო. დიაცთა

მარჯვედ. სახელის მოყვარული ხარჩილა არათუ ხევესურეთში ქისტების თარეში აღუკვეთია, არამედ ისე დაუშინებია ისინი, რომ ყოველ სოფელს, მისთვის ბეგარად თითო ცხვარი და თიკანი უძღვევია. ქისტებს შეწირული ბეგარა თვითონვე უნდა მიეტანათ და იმ ხატში დაეკლათ, სადაც ხირჩლას გვარი ლოცულობდა.

ხირჩლას მოშურენი თანამემამულეთა შორისაც ყოლია, რომელიც მას თურმე აყვედრიდნენ, რომ სახელი კარგი ცხენის წყალობით ჰქონდა მოპოვებული:

„ხირჩლავ, გაძრახვენი ხევესურნი: ლურჯამ აქნივა სახელი.“ — ახლა თქვენ მოგცემთ ლურჯასა, თუ ადვილია საქნელი.“

„გატეხილისა ვაჟისა ყორანმა ლეში არ ჭამა.“

ჩვენმა წინაპრებმა სამშობლოს ფასი კარგად იცოდნენ, იცოდნენ, რა ძვირფას საუნჯეს წარმოადგენს იგი ყველასთვის, ვისაც ამ სამყაროში თავისი ვინაობისა და სამკვიდრების შენარჩუნება სურს და ამიტომ მის წარმეგვას სხვებისთვის არც მაშინ ცდილობდნენ, როცა ამისთვის ძალ-ლოცვით შესწევდათ და შესაფერისი ჟამიც უდგებოდათ. კაცთა ზნეობის ქვაკუთხედი — ნუ გაუკეთებ სხვას იმას, რაც არ გინდა რომ შენ გაგიკეთონ, — ამ შემთხვევაში მათთვის განყენებულ მცნებას კი არა, ხასიათის ბუნებრივ თვისებას შეადგენდა, ამიტომაც სრულიად დამაჯერებლად ჟღერს ქართველი მხედრის სიტყვები, რომელიც მას პოეტმა ათქმევინა:

„სამშობლოს არვის ნავართმევთ, ნურც ნურვინ შეგვეცილება.“

სამწუხაროდ, ჩვენი დიდი თუ მცირერიცხოვანი მეზობლები ასე არ ფიქრობდნენ და თვალის სულ იმაზე ეჭირათ, რა გზითა და ხერხებით მიეტაცებინათ ჩვენი მიწა — წყალი და კულტურა, როგორ გადაეგვარებინათ სულიერად და ხორციელად და როგორ გაექროთ კაცობრიობის ისტორიაში ჩვენი სახელი. ჩვენ ხომ მატერიალურ სამყაროში ვცხოვრობთ, სადაც სამართალი უმეტესწილად ძალადობას ემყარება, რომლის უხეში ნაბიჯის ქვეშ, როგორც ერთმა ქართველმა პოეტმა შესანიშნავად თქვა, უწყალოდ ითვლება და ჭკნება სიმართლის ნაზი და მშვენიერი ყვაილები. ჩვენმა წინაპრებმა ესეც კარგად უწყოდნენ და ამიტომ სამშობლოსა და შენარჩუნებისათვის მხოლოდ ღმერთის შემწეობისა და საკუთარი თავის იმედით იბრძოდნენ. ამ კეთილშობილურ ბრძოლაში გამოიწვეოთ ჩვენი ხალხის ზნეობა და ხასიათი, გაიგივდა სარწმუნოება და ეროვნულობა და ჩამოყალიბდა იდეალური გმირისა — კაი ყმისა, რომელიც მათ დაცვას, თუნდაც საკუთარი სიცოცხლის ფასად, თავის მოვალეობად თვლიდა. იგულისხმებოდა, რომ კარგი ყმა მრავალი სათნოებით უნდა ყოფილიყო შემკული, რადგან უზნეო კაცი, ჩვეულებრივ მამულისა და სარწმუნოებისთვის, თავის დადებას ვერ შეძლებს.

საუკუნეთა განმავლობაში ჩვენმა ხალხმა ვაჟკაცობისა და გმირობის პოეტურად დახვეწილი, სხარტი აფორიზმე-

მაშინ კარგია კაი ყმა

მზადყოფნისა და იარაღის განუყრელად ტარებას აიძულებდა:

„ნისლი ძესა ლეზაისკარსა სუ მუდამ აუყრელადა, აბამას ტანზე ჯაჭვს სცვავა, სუ მუდამ აუყრელადა.“

მამულის დამცველებისთვის გული ვერც მტრის მრავალფეროვნებას უნდა გაეტეხა: „ნუ გაუტყდები, მოყმეო, გაბვერებასა მტრისასა“ და ვერც მათგან ნანსნევ დამარცხებას:

„ჯავრო, არ მოგცემ ნებასა, გულო, არ დაგაშავებო, მტერო, არ შეგეპუები, ხმალო შენ გააფხავებო.“

ადამიანურისისუსტიცგამომჟღავნების უფლებას ისინი თავს მაშინაც არ აძლევდნენ, როცა სიმრავლით გათავსებულ მტრებთან უთანასწორო ბრძოლაში ქვეყნის საუკეთესო შვილების ამოწყვეტას საკუთარი თვალთ უყურებდნენ და დაჯანბნილი და დაბეჩავებული მამულის ცქერა გულს უწუხებდათ. პირიქით, კარგ ყმებს ამ დროს ბრძოლის წყურვილი ეძალეობდათ, რათა თანამებრძოლთა თავდადება ამო არ გამხდარიყო და მათი წმინდა საფლავები უცხო ჯიშის მოძალადეთა ფეხქვეშ სათელი არ გამხდარიყო:

„მტერო, დამჩაგრე, არ ვჩივი, ჩივილი დიაცთ ნესია, ბევრჯერ ვყოფილვარ ამ დღეში, მაგრამ არ დამიკვნესია, სულ ერთად მოგამკვივნო, რაც ჩვენზე დაგითესია.“

კარგი ყმის საზრუნავი დღენი-ადაგ საკუთარი მიწა-წყლისა და ხალხის დაცვა იყო, ამიტომ მისი ფიქრებიც მუდამ მოსალოდნელი ბრძოლისკენ იყო მიმართული, განსხვავებით ცუდებისგან, რომელნიც მხოლოდ ამაოებას იყენებდნენ:

„კაი ყმა ხმალსა ჩახედავს, ნეტარ, გამიჭრის თუ არა? ცუდაი — ქალის უბესა, ნეტავ შამიხვევს თუ არა?“

ნამდვილმა ვაჟკაცმა სიტყვის მნიშვნელობაცა და ფასიც კარგად იცოდნენ: ამიტომ მისი წარმოთქმისას განსაკუთრებით ფრთხილობდნენ და, ბუნებრივია, არც ის ემღებოდათ, სად და როგორ ელაპარაკათ:

„შავს ლუღსა, ნითელს ლეინოსა, განა სწორსწორად სმა უნდა?“

და მოლაღატე სიცოცხლეშივე დაინწყებული ჰყავდა და მხოლოდ იმისთვის თუ გაიხსენებდა, რომ გაენკებლა და თავისი უარყოფითი დამოკიდებულება გამოეხატა:

„ატირდა კაი ყმის ცოლი, აღარ მომივა შინაო, იცინის ცუდაის ცოლი გამაიქცევა შინაო, გამაქცეულის მახვილსა არ მასვლია სჯობს შინაო.“

თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ სოფელი, მაინც სოფელია, სადაც სიმამაცემ და ვაჟკაცობამ, ისევე როგორც სხვა სათნოებებმა, არ შეიძლება შური არ აღძრას, — ეს საშინელი გრძნობა, რმელმაც კენის საკუთარი ძმა, აბელი მოაკვლევინა:

„კარგ ყმასა სურობს სოფელი, იტყვიან კარგი რად არი? საქმე რომ გაუჭირდება, ყველა იბარებს: სად არი?“ „კა ყმა არ უნდა სოფელთა, როს მოკვდას — მოღგონდებისა...“

კაი ყმას იარაღის ოსტატურად ხმარება ალამაზებდა და არა წარმოსადგეობა და მოხდენილი მიხვრა-მოხვრა, — „ბანებზე მიდგომ-მოდგომა“.

„ვაჟკაცს რას გამოადგების სოფელთ შევენება ტანისა, ბანებზე მიდგომ-მოდგომა, გამჩვენეობა ქალისა? ხმალს უნდა აჭრევიწებდეს, იმედი ქონდეს ხვალისა.“

XVII-XVIII საუკუნეებში ჩვენი ქვეყნის არსებობას სამხრეთ-აღმოსავლეთით მცხოვრებ მრავალრიცხოვან ხალხებზე არანაკლები საფრთხე შეუქმნეს ჩრდილოეთ კავკასიის მკვიდრმა ტომებმა, ქვეყნის ჩრდილო-აღმოსავლეთის საზღვრების დაცვა უკვე ნაკლებ ძალისხმევას როდი მოითხოვდა, ვიდრე სამხრეთ-აღმოსავლეთისა. „ნაპირის ადგილას“ — საზღვრებთან მცხოვრებ თუშ-ფშავ-ხევესურებს თუ მოხვევ-მთიულებს ლეკებისა და ქისტების თითქმის ყოველდღიური თარეშისგან მოსვენება ჰქონდათ დაკარგული. მომხდურები ანიოკებდნენ სოფლებს, იტაცებდნენ ადამიანებს, მიჰყავდათ საქონელი და ცხვარი. მოკლედ როგორც ვაჟა-ფშაველა წერს, მთაში „თემის არსებობა დამოკიდებული იყო ძველად ვაჟკა-

ქება მამაკაცთათვის დიდი, ფასდაუდებელი საჩუქარია, ვაჟკაცი მუდამ ცდილობდა ქალების საქებური ყოფილიყო, იმათის დითირამების ღირსი. ქალები ხშირად ვაჟკაცებს ვაჟკაცობისთვის ალექსებდნენ კიდევ. ქება დიდებას უძღვნიდნენ ლექსებში და ნაწლადაც გამოჩენილს, გულადს, მუხლადს, მტრისთვის რისხვის მიმცემს ვაჟკაცს იკიდებდნენ, მხდალს აძაგებდნენ ფერხულში ჩაბმულნი სათემო დღეობის დროს.“

საგმირო ლექსები დღეობა-შეკრებებზე (ჯარობაზე) იმღერებოდა. ხევესურები მათ სიმღერეს უწოდებდნენ. არსებობდა სიმღერის შესრულების თავისებური ტრადიცია, რომლის აღწერაც აკაკი შანიძემ შემოგვინახა: „სიმღერე ხევესურეთში უფრო იმას გულისხმობს, რომ ჯარში უფროსები დასხდებან, ხელში ლუდიანი ჯამები უჭირავთ, უმცროსები კი თავმოხდილებია და ცალ მუხლზე დაჩოკილი, ერთ მათგანს ფანდური აქვს და ამღერებს საგმირო შინაარსის სიტყვებს, შემდეგ ფანდურს მეორეს გადასცემს და ახლა ის დაამღერებს, შემდეგ იგი მესამეს გადასცემს, იგი კიდევ სხვას.“

სიმღერის შესრულების ამ წესში ყურადღებას იქცევს ის მოკრძალებული დამოკიდებულება, რომელიც ახალგაზრდებს თავდადებული თავდადებული ვაჟკაცების სახელი და საერთოდ, უფროსი თაობის წინაშე ჰქონიათ. ამ მოკრძალებას ინვევდა შეგნება იმისა, რომ თუ საკუთარი მიწა-წყალი ჰქონდათ და თავისი ვინაობაც იცოდნენ, ეს სწორედ მათი დამსახურება იყო.

საგმირო პოეზიამ მრავალი განთქმული ვაჟკაცის სახელი და საქმენი შემოგვინახა, ამჯერად მათგან ხირჩლა ბაბურაულს (არაბულს) გავიხსენებთ, რომლის შესახებაც ერთ-ერთ ლექსში დანახებითაა ნათქვამი: „ხევესური აღარ გამოვა ხირჩლაისთანა ხმლიანი.“

ხირჩლასა დამ ის საგმირო საქმეებზე მრავალი, მართლაც პოეტური ღირსებით გამორჩეული ლექსი შეითხზა. ბაბურაული ტანად მაინც და მაინც მაღალი არ ყოფილა და ხმალიც მოკლე უჭარებია, მაგრამ სამაგიეროდ მისი ხმარება სცოდნია

განსაკუთრებით ნიშანდობლივია ქისტი ქალების დამოკიდებულება სახელგანთქმული ვაჟკაცის მიმართ. მათ თვალის უწყალობით იმ გზისკენ ცქერაში, რომელზეც ბაბურაული უნდა გამოჩენილიყო, რადგან მისი გამოჩენა ერთდროულად უნდოდათ კიდევ და არც უნდოდათ. უნდოდათ იმიტომ, რომ ვაჟკაცობისა და სიმამაცის სილამაზეს აფასებდნენ და მათი ნახვა ენატრებოდათ, მაგრამ, ამავე დროს, არც უნდოდათ, რადგან კარგად ახსოვდათ, ლურჯაზე ამხედრებული ხირჩილა მათ სოფელში მოყვრად არ მიდიოდა.

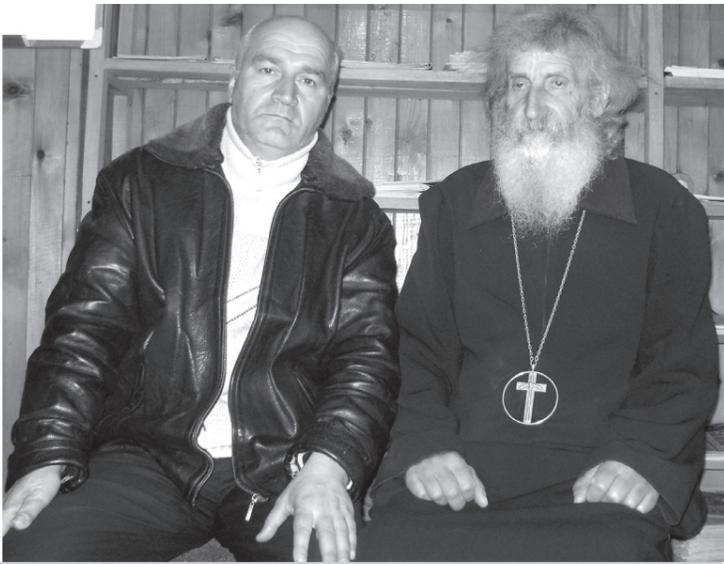
„ტუტილის კიდურ გახვრიტეს მითხოვლთ ქალებმ ცქერითა: „როს გამოჩნდება, ნეტარა, ბაბურაული ფრენითა? ხირჩლავ ნუმც გამასჩენილხარ თავის ლურჯაის ცხენითა“.

ორთაბრძოლაში ხირჩლას დამარცხება შეუძლებელი ყოფილა. გადმოცემამ შემოგვინახა, როგორ შეძლო მითხოვლმა ქისტმა სუიკა ამანსვილმა მისი მოკვლა. ბაბურაული სუიკას თოფს არა შეუშინდა იმის იმედით, რომ ვიდრე ქისტი მას მოკიდებულ აბედს დაადებდა და ესროდა, მანამდე ხმლით მიეჭრებოდა, მაგრამ შეცდა, რადგან სუიკას თურმე თავისი თოფი უკვე ჩახმახით ჰქონდა გამართული.

განსაკუთრებით ცხოველწარმოდგენას გვიქმნის ხირჩლას ვაჟკაცობაზე ლექსი, რომელიც მის საქმეებს კი არ აღწერს, არამედ იმ პატივსა და დიდებას, რომელიც ხევესურთა სასახლო შვილის მოკვლით გადიდგულიანებულ სუიკას თავის ხალხში მოუპოვებია: „შენი მამკლავი, ხირჩლაო, მითხოს მემეტად ჯდებოდა: კარზედ მაუდის მლოცავი, ფეხზედ არ ამუდგებოდა; შინ სულნი არ უდგებოდა, მთა-წვეთა იარეოდა.“

მართლაც რომ სახელის მოხვეჭის ვერანაირი მოსახვეჭელი ვერ შეედრება. გუდანის ჯვარში ხევისბერი ხირჩლას საკარგემის დღესაც დგამენ და პირველად მის შესანდობარს აბობენ.

გვანცა კოპლატაძე, ფილოლოგიის პეცნიერებათა დოქტორი, პეოფესორი

(ეპისკოპოსი ბენედიქტე (ბეჯითი ჯალალონია) და გაზეთ „ნოვოზუნი“ რედაქტორი ვალერი ძაძაძია, გაზეთ „სამეგრელოს ქრონიკის“ რედაქციის)

ეპისკოპოსი ბენედიქტე (ბეჯითი ჯალალონია) დაბადებულ სარაქონს (სამარგალო) 1939 - ში 7 ლურთუთას (ქირსეს). ირო მოშინას მიცუნსია „ემაჭოფალეფი“: ძაძუ დო უშუ. საპაპო უგურუაფ მცხეთა დო ზაგორსკის, 1963 – 67 (საქორ-თუო. რუსეთი).

წოფე კოსტანტინე ს. გამსახურდიაში მდივანი („კოლხური კოშკი“ 1971).

ჭარუნს მარგალურო. გინმოთანგუნს. გინოთანგილი აფ შოთა მესხი („ყილოშტყევაში“), ტერენტი კვირკველია დო შხვა მოლერსეფი.

გიშარტაშული

საქრისტიანო ქვეყნებში ბერ-მონაზონთა საროსკიპოების გადაშენების სურვილით, ნინო ივსიხის ასულ იორაიშვილს ეძღვნება ეს თარგმანი.

ეპისკოპოსი ბენედიქტე

1
სადიდებულო ჯიშთი გვალაში,
ორბეფს, არნივეფს
ველაფართქაფუ,
ბერთო-ბერთო ცინ თირ დო
ჭვიმაში

ირო გილახა აქიმნუაფუ.,
ვეიართინე მართალ მონირზეს,
თიც ორთ, მუთ ეშმას
ამუდუაფუ?
ცოდა მოთხოზუ ამდლა დო
ამსერ,

ბჟასუ ამიორს
ვათონდლულაფუ.
გოსინინაფე უდაბურება,
აჭიქოლიში ხუმა უნჭაფუ,
ტყვაცი დო გურგინს, თექ
მეუფება,
ცინ დო ბორიას, შხვას ვაყუაფუ.
ძეშარეფს? თე ცინს, თი ჟამს
გინულის,
ოხვალახე მუქ გითაფოქვაფუ?
შინირ? — მიქ შენირ ქირსეთ
გიმულის?

მუჭოთ ქვირთუ დო თი
გიმანთხაფუ,
აქ მართალიშა მართალს
ქიმშასერ,
ცოდამიში ხეთ ცოდა ქორთაფუ.
აქ აფუჭენა, აქ პატ ნაულას,
ჯიმა, ჯიმაში ზისხირს
გირთქაფუ,
მონძემი, მონძემ ნასასტაულას
ცოროფა გუნგარ, გუჯოგუაფუ.
დო... გაიშარტებ... ფუ,
ნუთორენჯი:
სქანსკმა, ირნე ნიჭ
გიცხირუაფუ,
სქანსკმა სისქვამცე, ზნეც
გუმმარენჯი,
ეშმაკიმ მახეთ აკუჩხუაფუ.

სახელი „ბეთლემ“ ნალდ
გოლაფუ?
წმინდა სადგუმურო... ცინიში
ჯიხა
მოხილ ცალო მუს
გიმუთოლაფუ?
კირდ პის არნივიშ მიკნაჯიჯიხა
ბუდე ცალ, კარ მის
მიშუეკათაფუ?
ჯიხამ ქენჯიშა ჯაჭვი რკინაში
გიმერხილუ, გიმელანჭაფუ,
თი ჯაჭვით ვარ-და, თექ
ემულაში
ცადას, ეყოფა დლას ვაჭარაფუ.

4
დო ოცინეთიშ ოხვალახემა
დუდმუში ხვალე გემთუქონაფუ,
დო, ეთიმ დლაშე ცოდამ მახეშა
ფირქეფ ვემუჩამ, მუ
გუეცონაფუ?
ფირქი სოფლური, კორინ,
ნადილი
გეშულალ გურმე, გუთხინუაფუ,
შურ გოხვარჩალერ დო
გობონილი,
ანთარ საგარჩოს იჩხონუაფუ.
თიშ ხვამა-ხვენას დართუდ
ნისქვილი,
ხორცი შურიშენ უნდლულაფუ
დო მუჭოთ ლაგვან
დინონიკვილი,
თოლიშ ჩხეთ ეშურჩხ,
ემურტუაფუ.
მულადალადი ირ სერ დლაშური,
კირდეს თირ-ცინი იშ
ქიმკორჩაფუ.
ხვამამ ჩილაშურ ულუჭყვადური
თე ზმა, ორგუ ლალს
ვეშერგუაფუ.
გაიშურტებუ ნუთორენჯიმე,
თაქ შური თიში ივარდუაფუ,
ირნერ ხორციელ კორნებეფიშე
ხორცი ღურელი ასვანჯუაფუ.

2
ეთი შვანს არძო თექ დოშაყარე,
მის ქიანამა ოჯიშ ქურთაფუ,
დო ჯიშთი გვალამ გურ
გუმახარე
თექი მინეფიშ ცქვაფა იჭყაფუ.
თექი განენა, გამორებუნა
რინაშ ჩილათეფს, ნამს
მიკუნჭაფუ?
უკულ გინულას ქოლისებუნა,
იშო იალუს გეგნუჭუნაფუ.
ათე ქიანა გიშულეზუნა
დო ოხვალახე დიკილუაფუ...
(შური მუთუნსი ვეჩიებუნა
ახალეფქ მუშენ ვედემონაფუ?)
ჰე, თინეფიშთ? — მარდიშ
ეფუნა
მოგვალეფი ნკუმა იცქვაფუ.
ეთი ადგილი ამდლა ცერი-თემს,
ოარემარეს ირწყუმუაფუ,
თექ მითოლაფილ ნადირს
ნაწოთემს
ხე მითინიშე ვენკოქანცაფუ.
ართ თიშ ღირსისუ მილენს
კორინით,
უღირსიე და, მუს მიკანჭაფუ,
ქუგაბედუდა? — ჟინი
ჭყორინით
ტყვაც დო გურგინი
გიაბენჭაფუ.

5
ათამ წმინდენდუ, ვარდუ
ხანიერ,
შურ-მალაღა შიატყუაფუ,
მუჭო გუმუჩქუ, შური ჟინიერ
ეს შხვა ქიანას ახირზუაფუ.
სუსტ, გოჭყორინელ სახე
ვერზენს კილს,
სინწმინდემ მარდით
ასქვამუაფუ,
მალალი ცვაში კვალერეფიშ
კილს
შარავანდედი ქუგოცუნაფუ.
თოლეფი მითე მითაჩიებუ,
თეში აწყნარუ, ატკვილუაფუ
ნამდა, ითამდე თექ ჩასახებუ
ზნეჯგირეფი დო გაქუნუაფუ.

3
გუმოლურელი თი ოხვალახე...
გიშარტებული თი-რდ,
გიკოლაფუ:
თი ქიანაშენ თენა გოლახე,
დეთხი, ოფარე გართინუაფუ.
გაიშარტებუ ცოდამ ოხირზეს,
ირო გილახა აქიმნუაფუ.,
ვეიართინე მართალ მონირზეს,
თიც ორთ, მუთ ეშმას
ამუდუაფუ?
ცოდა მოთხოზუ ამდლა დო
ამსერ,
მუჭოთ ქვირთუ დო თი
გიმანთხაფუ,
აქ მართალიშა მართალს
ქიმშასერ,
ცოდამიში ხეთ ცოდა ქორთაფუ.
აქ აფუჭენა, აქ პატ ნაულას,
ჯიმა, ჯიმაში ზისხირს
გირთქაფუ,
მონძემი, მონძემ ნასასტაულას
ცოროფა გუნგარ, გუჯოგუაფუ.
დო... გაიშარტებ... ფუ,
ნუთორენჯი:
სქანსკმა, ირნე ნიჭ
გიცხირუაფუ,
სქანსკმა სისქვამცე, ზნეც
გუმმარენჯი,
ეშმაკიმ მახეთ აკუჩხუაფუ.

6
ნამება თიში ანთარქ ქიმისერ,
ხვენება, ხვენათ
მურჩქილუაფუ,
დო თემ ნიშანი გეგმუთოისერ,
მოლადადემო ილაღაფუ:
რუმე სენაკის, ბერი მულარენ,
ბჟაქურ გითაჯინს აჯინუაფუ,
დო თეურემე, მუჟანს მუკარენ
ბჟა დო თუთას ჩხორ
მუთალუაფუ.
ბეთლემიშ ოთოლს, გვალაში
ცხვინდმე
გობარჩხალელ ბჟა
გელეზუაფუ.
ჩხორიას, სენაკ თი გითაჯინმე
ირი ოქმარეს აძირუაფუ.
დო ბერქი ხვამა „ხვამაში“-თ
გუგრძელ,
ჩხორიას გედვანს,
გიდვალუაფუ?
ათურჩ ჩხორია, ნიგნს, უძვალ,
უძელ,
ართიშ ზოჯუათ აკებუაფუ.
ათაში გიმემე დლაღეფ დო
ნანეფ,
თენერ უცოდეთ არინუაფუ...
დო მუშ სინწმინდეს, მიში
მონამეფ,
თე თოისერი ვამონმუაფუ?

3
გუმოლურელი თი ოხვალახე...
გიშარტებული თი-რდ,
გიკოლაფუ:
თი ქიანაშენ თენა გოლახე,
დეთხი, ოფარე გართინუაფუ.
გაიშარტებუ ცოდამ ოხირზეს,
თოლეფსუ ითამ ნელი ხიოლით
იალუ-კარი ანარტუაფუ,
დო შურ ნკმა ართო ართ თიშ
მიოლით
მიჩქიჩქარუ, მიჩქარუაფუ.
ხვამათ, პირუათ ხორც
გოლიებულ,
ნამებულ წმინდანს აგურუაფუ,
ტანჯებეფი დო ტანჯით
სუმრებულ
გომორძგუათი იდემუაფუ.

7
ართშახ, ხვამათი ეშულადირი
კარ ნკმა გინორე, გინაჯინაფუ,
გინმაკინე ფირქს ასქილადირი,
გვალაში კართე იმწვანუაფუ.
ბჟა გილართელე, ბჟა
გილედალურ,
დიოც გვალამ თუდ დალს
ვალანჭაფუ,
გვალ-კოპეჩას ალიშ
ბარბალურ,
მუკმუქ ჩხორიით იალუაფუ.
ცაშლებფონეფი ნაკვარჩხორ
ჯგურა,
ფერ მინ აცვინთელ, აჭითუაფუ,
დო თეთ შურ გორძელ
მუნაფეფ-ურა
შორს რე, იშენით რაკვალ
გელაფუ.
თე მოძირაფას, გიშარტებული,
თემნერ მოციონებ,
ქათოჭკორაფუ,
ბჟას თოლს მიკმატენს
გასორებული,
ბჟაში დიდება-ხატი ნომ ვაფუ?
უცფას ბორიექ უთურქი გესხაპ,
გერშვინ, რობუეფს
გეშარკიაფუ,
დო ოცინეთშე გიმეგვეერშაპ
მუნაფა უჩან, მუ ინწყუაფუ?

3
გუმოლურელი თი ოხვალახე...
გიშარტებული თი-რდ,
გიკოლაფუ:
თი ქიანაშენ თენა გოლახე,
დეთხი, ოფარე გართინუაფუ.
გაიშარტებუ ცოდამ ოხირზეს,
თოლეფსუ ითამ ნელი ხიოლით
იალუ-კარი ანარტუაფუ,
დო შურ ნკმა ართო ართ თიშ
მიოლით
მიჩქიჩქარუ, მიჩქარუაფუ.
ხვამათ, პირუათ ხორც
გოლიებულ,
ნამებულ წმინდანს აგურუაფუ,
ტანჯებეფი დო ტანჯით
სუმრებულ
გომორძგუათი იდემუაფუ.

8
აკილ, აკიძალ, აკიგვარგვაზუ,
ცას გიმ ქიგმანჯორ, იფარ,
იფაფუ,
ითამ ტერ-ნკუმა, მი ცუნს
გუმაზუ,
ტყვაც დო გურგინით
ქიდიღვართქაფუ.
აკინძრუ ართო ცა დო ქიანაქ,
თემ მანწარას მუქ
გაგურგინაფუ.
გურგინ დო ტყვაცუ, კირცხუ
დო ვალუ,
მუნაფეფს რია-არია აფუ,
ბორიექ გეირდ, გეიშხუფგალუ,
ირფელ, მიკანჭუნ,
ანაჭგერთაფუ.
თენა ირფელი არიებული
ანთარიშ ჭყორინს, ა,
ქოგურაფუ,
ცოდეფით იცი შენუხებული,
ემ, მაჭრა მულა ვაკიყუაფუ.
თე დროს თი ბერი
მოსენაკურე...
ხატმარაშნაშის ქანორტუაფუ
ქიანამ რსხეშამ ანმახვენურე...
მის უჩქ, ნავლაშე თიქ
ვარსხეზაფუ?

3
გუმოლურელი თი ოხვალახე...
გიშარტებული თი-რდ,
გიკოლაფუ:
თი ქიანაშენ თენა გოლახე,
დეთხი, ოფარე გართინუაფუ.
გაიშარტებუ ცოდამ ოხირზეს,
თოლეფსუ ითამ ნელი ხიოლით
იალუ-კარი ანარტუაფუ,
დო შურ ნკმა ართო ართ თიშ
მიოლით
მიჩქიჩქარუ, მიჩქარუაფუ.
ხვამათ, პირუათ ხორც
გოლიებულ,
ნამებულ წმინდანს აგურუაფუ,
ტანჯებეფი დო ტანჯით
სუმრებულ
გომორძგუათი იდემუაფუ.

9
ხუმა... კოჩიშ რე, ალასიმუნი?
გეკვირუ, ვაჯერს,
გეგნორჩქვანაფუ.
ითამ მიდგარენს, ცუჯი
ქათხუნი,
ვეშურკიაფუ, ვეშუძახაფუ?
ქარაგვ კარეფს დო ქიიგმეჯინუ,
მუდგარენს ჯაჭვმა
მუზინდუაფუ?
ჩქიჩქუში ხვენამ ნერქ გეშეინუ:
ვაითომტუა უშუეცონაფუ?
ენარჩქინა მი თაქ მუქ მიეცონუ,
ვარა მუჭომ სერს მუგორუაფუ?
ირფელ მუშ ბუდეს შიშს
გეუცონუ,
ანთარჭყორინიშა მურიდუაფუ.
გიმეძახ: — მი რექ? კოჩი
თუ ინა,
ეშმაკიმე მუ გამუდუაფუ?
— მოსქანცალესუ ქომუჩი ბინა,
მირსხი ღურუშე, გამარდუაფუ.
მუნერო ვარწყექ, ცა
გუთმოხორცქუნ,
დო ჟი დიხამა რე
გიტმანთხაფუ?
მუ შვანს კითხულე? —
ქემემბრალენქუნ,
ბინა სქან მაკი უშუვარაფუ.

8
აკილ, აკიძალ, აკიგვარგვაზუ,
ცას გიმ ქიგმანჯორ, იფარ,
იფაფუ,
ითამ ტერ-ნკუმა, მი ცუნს
გუმაზუ,
ტყვაც დო გურგინით
ქიდიღვართქაფუ.
აკინძრუ ართო ცა დო ქიანაქ,
თემ მანწარას მუქ
გაგურგინაფუ.
გურგინ დო ტყვაცუ, კირცხუ
დო ვალუ,
მუნაფეფს რია-არია აფუ,
ბორიექ გეირდ, გეიშხუფგალუ,
ირფელ, მიკანჭუნ,
ანაჭგერთაფუ.
თენა ირფელი არიებული
ანთარიშ ჭყორინს, ა,
ქოგურაფუ,
ცოდეფით იცი შენუხებული,
ემ, მაჭრა მულა ვაკიყუაფუ.
თე დროს თი ბერი
მოსენაკურე...
ხატმარაშნაშის ქანორტუაფუ
ქიანამ რსხეშამ ანმახვენურე...
მის უჩქ, ნავლაშე თიქ
ვარსხეზაფუ?

9
ხუმა... კოჩიშ რე, ალასიმუნი?
გეკვირუ, ვაჯერს,
გეგნორჩქვანაფუ.
ითამ მიდგარენს, ცუჯი
ქათხუნი,
ვეშურკიაფუ, ვეშუძახაფუ?
ქარაგვ კარეფს დო ქიიგმეჯინუ,
მუდგარენს ჯაჭვმა
მუზინდუაფუ?
ჩქიჩქუში ხვენამ ნერქ გეშეინუ:
ვაითომტუა უშუეცონაფუ?
ენარჩქინა მი თაქ მუქ მიეცონუ,
ვარა მუჭომ სერს მუგორუაფუ?
ირფელ მუშ ბუდეს შიშს
გეუცონუ,
ანთარჭყორინიშა მურიდუაფუ.
გიმეძახ: — მი რექ? კოჩი
თუ ინა,
ეშმაკიმე მუ გამუდუაფუ?
— მოსქანცალესუ ქომუჩი ბინა,
მირსხი ღურუშე, გამარდუაფუ.
მუნერო ვარწყექ, ცა
გუთმოხორცქუნ,
დო ჟი დიხამა რე
გიტმანთხაფუ?
მუ შვანს კითხულე? —
ქემემბრალენქუნ,
ბინა სქან მაკი უშუვარაფუ.

10
— ცაშა მართალი
ქოკორჩქედა,
სქან გითოტება მაცოდუაფუ,
ართ თის უკორნებ,
ქომუდენქუდა,
გუმოცადება გუმაყუაფუ.
მით რექუნ, ეშელ, ჭარას მუს
მუჩალ,
ხე მეთხი ჯგირო, გაჯაჭვუაფუ,
ვეშაუმქურდა, ეთით რე ეშალ,
ეშალო რგოლეფ არგოლუაფუ.
დო მიქ, უკმელას გეშემაღალუ,
ჯაჭვიშ მეტ შხვა მუ
მუხვარუაფუ?

11
მარაშნახატიქ სენაკმა
გამნაშქე?
ვანყინუ, სუმარს
ვაგოჭყორაფუ?
აბა, — გურიშა ბერქ ხუმა
გალაშქე:—
უნწიდურ მუ ვარ, კოჩ იყუაფუ.
სუმარქ გეურჩქინდ დარჩირ
გეტუტელს,
შოლირი ბარგი ტანს
გარტუაფუ,
გორჩირკუ დოფა, ვორწყექ
მეხუნელს,
ხე ქუმნუჭოფუ, ატიბუაფუ.
სუმარი თქუანდ: — მუნერს
მოჩხურენდ?
დო, მემჩქუნ, გობსქანჩრ,
მარხურუაფუ...
ბერს ხუმაქ გუკვირდ, ცირა
მოხუმენდ?
თე ხუმას შიში დინულუაფუ.
ეგება ბედის სახეთ ციარაში
ჩილათა მუთუნ მუხოლუაფუ?
ო, ათე ფირქის, გოვალუაში
ზმა ხანს ბერიშ გურ
გურულუაფუ.
მარა ეგებ დო, ბედი აბედუქ,
მორსება თიშე ანებუაფუ?
იშ განჯარებას ვაგუვაბედუქ,
თქუანს დო გურიც
ანყნარუაფუ.

12
— ვაგიძნო დიშქა? ქო და,
ვამკილა?
ვეციქო დარჩირ აკმარზამაფუ?
ჭუმან ართ ოლალს მა გეკოილა-
გობტიბე, ლორით
გაცვენუაფუ.
სუმარქ კითხ, თხუ დო,
მენძელქით ეცად,
გამკობინდ დიშქა, აკარზამაფუ,
გედირთუ სინთე, უკმელაც
ვეცად,
სენაკუმ ფერი გამგომინაფუ.
ალდაჩხირიში სინთე სუმარსი
თექ ეკოხენი, ქუგაცარზამუ,
მითინ მი ძირუნდ თიშ
მასკვამასი,
ბერს ყებურში ვარ, შხვა მუ
გარზამუ?
ცალეფიშ ცირა, რინამ ნაონწუ,
სისქვამემ ჯადოთ
იზინთხუაფუ,
ცალ სიამაყეს სინაზე ოწწუ,
ვე-ლაკად სქვერიშ ცალ
გაშუაფუ?
თოლ ნაკაკამე უჩა ეშ მუცენს,
ყებურიშ სიტბა ანირზუაფუ,
მარა ონჯლორენს, ალეფს
ვეუტენს,
თიშ ვალ-ფერ ნოხლე
დუნელუაფუ.

13
ცოროფამ მარდის კორინში
ვარტებ? —
გეტანე, გილურს, მუ
დოუჭყაფუ?
უჯგუში სახე ის ვამუნარტებ,
თე სქვერით გესახ მუში
გოჭყაფუ.
მი მის ოსქე ასენ, მის არაგადე,
მარდ სახენს, სახე იმარდუაფუ,
ნტერს, მენჯარეშის
ვეკარაგადე,
—

6 ზინთხუ რე, მუთუნ
ვაკილუაფუ.
თოლს ეშხიმ ვალი, ღვეფ
აებრითან,
გურ-ლუბა ულენს, — ტან
გახუაფუ,
ლერჩქვეფს დეკვირი: ცოროფას
თვითან
ნაზი ჯუნა მუქ მიკატეზაფუ?
მის ვაჟინაჯუ შურობუმ
მუხურს,
ცოროფას ჭყანა აჟითუაფუ,
ნარაგადიე: ნადირი ცითურს,
ოჰამ გოჯინა, დაროქუაფუ.
დო ქუდაჩოქუ ძალე ცოროფაში
გურსქირი ბერიც, ათაშუაფუ,
ემ, ულანდღვ, უცოდ გურიმ
ჭუაში
თოლით მიკმუჩენდ,
აჭკორუაფუ.

14 გვიანო ოკითხ: მინორექ მიშ ხე?
სისქანე თაქ მუს მოუწონაფუ?
თეცალიც გლახათ აკნართი
შვან ხე,
ქიანაც დახე წყარს ქოლუნაფუ.
— ჭყიმ ვორექ ცირა, გვალ
ლაკადეფმა
ბაბაში ცხორი ეკომუნაფუ,
შხურ მოლქ ქიტყურუ ეკ ნიმ —
ნიმეტმა
დო ჟი მუშ ჭყიშიც გეკოლუნაფუ.
მუში მასქვამარდ ამდღარ
ონჯუა,
ოსქვანდუ მუჭომს ბჟამ
დალიაფუ,
თი ბჟა დო თი ცას შურს
ავორთუა,
თოლ, გასორებაქ
ვარმოთხინაფუ.
ანთარიშ სახე შარავანდელი
ჯგურა ბჟა, გვალ-დუს
გინაკიფუ,
თე წარმოდგინა თოისერელი
თოლეფ წკმა ართო გურ-
მაცონაფუ.
გითორულაფა ბაბაშ ნინაში? —
ოცინეთიე უდუნდებაფუ,
ქოძირ, გიორე თაკარ თის
ბჟაში? —
ცაც გეიოლუ,
გეგმიღვართქაფუ.

15 მარა, მუს ქიმიწ? მორთი, ქუნი
გურს:
ჯგირიმ ძირაფა გამურტუაფუ,
თის ქავოსქიდი... ოცინეთი
წურს,
გუჭყორინ, წარეფ აკუხუაფუ.
გეგმენკვერეტუ ცაქ,
გეგმამუნუნ,
გვალაშე ცინქარ ეისუაფუ,
ო, ნოტი, ცხორი გიმ
გეგმამუნუნან,
სიგვიანე რე უდურთიანაფუ.
აკორთელი დლაქ იშ ქიმშამიოთ,
გუმოკირცხანსუ,
გუმატყვიფაფუ,
შხურქი ემებორჯ, ერჯ-ჭყიშიც
მიცოთ,
უკმელაქ კურხ ნიმ
ვანწმოდგუმაფუ.
დასურო უნდებ ცოფე თე გვალა,
დაუკმელეზა ეგაუცფაფუ,
ონაულეთიშ მოიღბლაფალა:
თე ტკვილ წამ, თი წამს
გაკოლუაფუ.
ფხვად, ვეშობსვენე ნაჩი
ბაბაშინ,
მოფხვად, მოფხვადუნ,
მომბედუაფუ,
უნჩაშიშ ურჩი, გვიანს გუმაშინ,
ვეგეგუ შარას, გაურყუაფუ.

16 ბაბაში ურჩქილქ ცხორ
მიგოცოთი,
ბრალ მიჩქიმ, გამა მაგაფუაფუ,
მარა სი ფორქე, ვათქვიო ქოთი,
მუგანჭუ, მუთი მუგანჭუაფუ.
ვამოვნარდულე ნაჭყიშას
იზმას,

მა ბაბა ჩქიმი შემბრალუაფუ,
საძეო ვაფუქ, ვუცორქი თიზმას,
გურს ურჩქიმობა ქუგანტუაფუ.
შხურ მევეუციოთი, — ორენჯი
ართით,
ოჯახი თითი ევეჯუმაფუ.
მარა ქობიძირა, მოიმენდ მა
თით,
უნუცონ წარით ქუგმალუაფუ.
გიხიჭუ სუკი, ათურექ
კირცხის,
ცაქ დონწყვას დიხან,
ანდომუაფუ,
ტყვაც-გურგინ წკუმა მი უჩირთ
„მირსხი“-ს?
კურხ თუდო გვალ-ქვიწის
ანწალუაფუ.
დუდი სო ბრუა გაბერებული,
მუკოსქილადა მუკმაჭყუაფუ,
ბთქვი: თაქ ვორდა, ვარ, ბედს
მენდებული,
ყუდემა მაქუნ, მაუჯგუაფუ?

17 ენა მუ მიჩქუ, გუვარენდენი,
ბედ-ურჩა სერმა, მანორუაფუ?
ვარ თე უკმელას ქიმვანიმენი,
ქირქეს საქირქე ვაცოდუაფუ.
იმენი ვბევედუქ გიმ გიტოულას,
მომრთას მაქ, მუთი
მაიღბლუაფუ,
ეჩილათასი შარა გეგუნულას,
დიკე-ეკეფით ხუჯი
ებრთუაფუ?
ოსვალახემ თუდ ვარგაგუქ
ჯაჭვის,
ვაი, დუდი სო ამრინუაფუ?
მარა ბაბაში ვუკურცხუქ ნაჩის:
ეთექ ჟი, ბერი მულეცუაფუ.
დიდხანს იბძახუქ ხიოლ
ნამუდა...
სი შურიშ ქალი გარძახ ვაგაფუ?
ეგება ხონარქ ვეშმაგონუდა?
ქუვორდე თუდონ,
გომთანუაფუ?
ქემემბრალუო ემარჩქინექი,
ძახინი ჩქიმი გეშარსიმაფუ,
უკულდე...სით გიჩქ, ანთარს
ურექი,
ჩქიმი დუდი თიქ გინგოტუაფუ?

18 — მა ნუმ მიმარდუქ, სქუა,
სქანი ფონს,
ირ შურ, ართიშე ირსხებუაფუ,
მუშე უგამუმეტს ირდხას
ანჯღონს,
შემწყნარ მარძგვანით
ანაყუაფუ;
— მა სი, ეშმაკო, მემჩქუნ,
მემჩქინი.
— ათეთ სისქანე მიწყინუაფუ,
მარა ვათქვიო, რე უნკუჯინი
გოჭყოლადირ ბერ, მის
აშუაფუ?
— ჯიმა, და, ვარა მითინ
მოჯგირე
სქანო სოთინი ვეთურუაფუ?
— პუნდუ... გაგმვეთხი, ანწ
ვამამაძირე,
დუდი ღორონთმა
ქუგომლუაფუ.
— ეთი ჟამიშე რე მუზმა წანა?
— ვამიჩქ.
— მუნერო?
— ვებკოროცხაფუ,
წუთორენჯიში ვაბშუ
მერჩქევანა,
ჩქიმი წანეფი ვეთირუაფუ.
— ვეთირუაფ დო
ხვათახვალენქუ?
— ჟინური ნება ვეგნილუაფუ.
— ის მუშო ოკო, დუს
ილორენქუ
ვარა, თე წინს მი მითილუაფუ?

19 ართიქ შემინდი, სით
უდუმარდუ?
ურჩქინჯეფს ნინა ამეტუაფუ...
თუდო თაქ მუჟანს შხურ
მადიარდუ,
ცინჯიშთ თოლიშა აღამეჭუაფუ.
ბაბაშ ნაჩია ხშირას გოშინუ: —
თი ოცინეთის კორ გალუაფუ,

შურიშენ ხორციოთ
ვეგლებითქინუ,
განვალ, უსოფლეთ მუს
არზუაფუ?
ათე ანბე მა ცაშა ვაბკვირვებ,
თექიან რინა შურს არგუაფუ?
ართ თის ოწყინწო, კორ
მიაკვირვებ,
მიახიოლ მუშ ენაყუსაფუ?
აბა, მუშ გურშენ გინუქურჩუ,
წუთორენჯ მიშო აზინთხუაფუ?
თიშენ ხომ ვარი, კორ გურ
უგურჩუ
ეშაჭყენს დო ხეც აღალუაფუ?
ირფელს ოფარე? — ჭკვერულს
ექიმიწ? —
ტოლს, ცალს, რხინს, ხიოლს?
ვეტყარუაფუ?
ანთარ, ვამწყინა, თესი
ვაბქიმიწ,
გურიმ ცვილუა იადრუაფუ.

20 წუთორენჯიში მუთ გარზი
უმშო?
ვაჩქუ მუჭომს ინეუაფუ?
აქი ღურა რე, ექი რინ მუშო?
აქ ჭირი, ექ რექ, გარხინუაფუ.
სქანიან, ვარა სატოლ, საცალე
არძო გურშე მუქ ეგკოლალაფუ?
მითინ ვარშუნო. — ირკორ
ვათვალე,
დარდ მითინიშთ გურ
ვარწყუნაფუ?
ვაგაგაშინწო დია დო მუმა...
წუდე უსქანეფს ვეგერცუაფუ?
მუნერო, მიორს მითინი წკუმა
გურმოზიარე, ა, ვერწყუნაფუ?
მუჭო დეთხინე?
— მუ გინუა ხეს,
ირფელს შურტკვილი
დამონუაფუ,
წუთორენჯული ირფელს, თიში
ტყვეს
ახაჯალურუ, აბორკუაფუ.
— ვეგებჯოგეთი რინან,
წავურთ, ვერგ,
ჩქინი შურ მუთუნს
ვარსხებუაფუ?
— რსხება ირდხას რე... მარა
შარაქ მერგ
მა უბედურსუნ... სო მიწყუაფუ?

21 უბედურსია? ბერს მუქ აუოლ,
გური კინე მუს ქუმუცონაფუ,
ჩიულიში ნერქ მუჭო ეკუოლ,
ნინა ნოცორშა ვამლუჭოფაფუ?
უბედურსია? სიტყვა ითენერ,
გური აჭვუ, მის უწყუნუაფუ?
ეკოკუსაფი იუმოსხანერ?
ბედინერობა ხომ ვადინაფუ?
ბერს მუ უდინუდ? ვაუბალწო
რჯგინა: წუთორენჯ
ვაშინუაფუ,
გეიმერტ თიშე დო ვაურჩქუნო
შურგომორძეა, თაქ ეწყუნაფუ?
გურს მუს ეკაჭვუ? რენო
დინაფა:
კორნებეფს ხორციოთ
ვაგახსნილაფუ,
ანწ მუშო ოკო კინორთინაფა,
ულურუობა შურს ქაშუაფუ.
მუქ მუკუოლუ? სო ულ ჩილათა,
ბედსაჩივარი მიქ ოჭარაფუ?
ონან, ქიანამ თეს ეჩილათა? —
იაპვეშა ხომ ვემუჭარაფუ?

22 დანდურბელსუ ანთარს
ვაშქიდანს,
შურ შენახვენი უგამუმეტაფუ,
თიშე კურთხელე, ობალ,
ვაგუგანს,
მუსხი მარდეფი დუუხვუაფუ?
ვარი დო ვარი... აბა, მუქ მერუ,
„უბედური“ მუქ ეკაკუსაფუ?
მუქმუკ გოლეზათ თოლქ
დამხვანერუ,
ხოლოს ნტერი ხომ
ვანოლანტაფუ?
ვარე მითინი... მარა ყებურშა
ცირა შულადირს ქეკორულაფუ,
სინთინს ალიშის ვარიდ
ზინთხუა,
ცოროფილ ცალო მუნალაყაფუ.

გუსასტაულუდ ეკორულაფას,
ზინთხალაშა თაშ მუქ
მაძინაფუ?
ნეტარუა დო თვითან ცოროფას
თიშ ერჩქინაშა ვემუშინაფუ?
მარდ ხომ ვაგორჩუ
ზისნახალასი,
ღალა მუში მუქ ეკატეზაფუ?
მუჭოთ ვარდიშა მავშალიასი,
ეშხის, ღვამა შურ
ქიმმუფარსაფუ.

23 გიმარტებულქ კინ ქოძირ
ცირანი,
შურ ქუდახორუ, შური
მანთხაფუ,
რულენჯო ხოლო მითხუ
ჯინანი?
ბერ-თოლს ოჟინაჯ? მი? მუ
აჭყაფუ?
მუ ძალაქ მუცონ თოლ-
მიკოტება,
ონეოჰამ თუ აუცხუაფუ?
ოკო, ვაუტენს თოლ, მორიდება,
ანოლუაფ დო აურჩუაფ.
დო გიოჯინე... მუშ რე ჩხორეფი,
ნელ-ტიბას გურა ალარჩუაფუ,
კანკალანს, მარა თე კანკალეფი
აშამაჭარ ტანს, ახუჯუაფუ.
გურ-ლალუაშ ვარდ
უდუკვირებუ,
ასე შხვანერო აბეთქუაფუ,
ასე ითამ გურ გაგებანებუ,
მითმოგანსუნ, ა, ჭუს გელაფუ.
ვარწუმ, სახელმა ვეგეგორაფუ,
უგურჩინებ ნე ვემლენუაფუ,
ულურუობას, შურს აპირობუნ,
ცოდა ქორედა, მუშენ გურაფუ?

24 კურხი ნიმ ქუმწოდგ... მუშ
ლამობაშენ?
ცირა ჰამო რულს მიმართუაფუ,
რულს მიმარტებულ ნარტ-
ეულაშენ? —
პიჯ ანწყუმუ დო აძიცუაფუ.
თი გომციინი ჯადოთ იმენცარ:
გიოლურალო გაჯუნუაფუ,
„მორთიამ“ ნერი მუ საიმენდარ,
ჟინი ანთარშეთ ვეთვირუაფუ.
ბერი სანყალი... ვართი
გარზინუ,
დუს გიმუკინუ, აჯუნუაფუ?
ნამი წუთმალი სო გიოცინუ:
ვეგუჯუნალუნ, დაფურჩუაფუ.
ცოდაქ გიერუ? ჯუნა ვებედუნ?
რიდ, იმენდი მუს დალახუაფუ?
თიშ შურს თე შვანაშ მუთ
მიკუმენდუნ, —
ეთი ოწყუმე ვეშამგუაფუ?
ვარი დო ვარი, მარდის
ვეცოთანს,
ართშე მერჩქინელ შურს
ვასქუაფუ,
ვადუმენს ხორცის,
ვეიოცოთანს,
ნამებამ წულა ვადაცქუაფუ.

25 ხომ წამირთია? — ნე, მუ ოინუ,
ალაძახინქ ქუს გელარკიაფუ,
— ხომ გიგერია? — მიქ
მოკიჟინუ,
ღურას ხიოლით მი ეწყუნაფუ?
მი გიადიცენს დო მი გახარხამ,
რხინ-ხუმეფ გარე დო
გარშუაფუ,
თენა ირფელი ნადი გილეთამ,
ვარ ქუს ღორება მუშქილუაფუ?
მუქმუკ ქიგიჯინ, მითინქ
ვეჭოფუ,
ცირას სოიშახ დარულუაფუ?
გერდუ დო უცვას კანკალქ
გეჭოფუ,
მარაშნახატის, ა, ქანონთხაფუ,
იქ ვემეხვარე, მუ რე უცხადანა?
შიშ დო კანკალი აკინუაფუ,
თეზმა ხარხაში მუშენ ვაბადანა?
წუჯიმ ბრალ ვარე,
ვაყუნგუაფუ.
ემახვენება შურქ გურს ქოთხუ
დო...
მარა ჯორს „აჩუ“ ვაჩუაფუ,
თე მარაშნაში ოთხილმარდ
თუდოც

ხორც ჭყელს ცოდეფი
აბურჯუაფუ?
26 ეშე ქეიჯინ, ხატ მარაშნაში,
თოლი გაუსწორ? ახვენუაფუ?
მარაშნა გამათ, ვაი, წმიდაში,
თე რულენჯ ცირა ათომუაფუ?
ენას მუს ორწყე? ენაქ მიქ
მოურთ?
ცხადი ორე ვარ, აორუაფუ?
ეგბა მუშ ცოდას თიზმაქ
ქუგორთო,
მარაშნა ხატი დაორუაფუ?
ანწი ანთარი ღირსო
ვათვალუნს,
ანწ იშო ინა ვემარაშნაფუ?
ბჯერდუ: თიშ წოხლე ცოდეფს
გეთვალუნს,
დო, — ხორცი ვაყი უმურუაფუ.
პირჯვარი ოკო, ხე მუშ
ვადოცუნს,
ხვამა ოკო დო ობურდინაფუ?
კინ, კინ ხატგამათ თინა
მუკმოურს,
ცირა ეჭყელი... ახვენუაფუ?
დო კინ მიდგარენქ: „ჰე და,
ორჯგინიშ“
ძირგინით სენაკს გახარხაშაფუ,
ბერი სანყალი... ნერვეფქ
მევედინი?
მოჩალუქ კარ გაგმასოფაფუ.

27 ღიუ-ღაუთი გუთმოთანდუდუ,
მუნაფეფიც სო გიფართხუაფუ,
დო წუთორენჯი წყნარო
სვანჯულუ,
ოჭმარეშ ჰავა იძავუაფუ.
მი გილერულე, მი აშეტანტალ
კირდეფ შქას? თუმა
აძეაძუაფუ,
გიმარტებული? ათენა მართალ:
ღურუს ღურფერი აფერუაფუ.
ამარ, გეკოლუ, ჯიხა პის ჩენდუ,
გვალ-წვანდიშა თოლ
ვათხინუაფუ,
ითამ თევერეშე გიმიამენდუ
წუგემ-ბედინი, ათხინუაფუ?
მუს აგვიანენს, მუშენ
ველმურსი?
ჟამი ამდლაშა ვაუგინაფუ,
ასე წუთეფიც აკოროცხ
გურსი...
ბჟამ ელულა დო, თიქით
ქიმწოლუ
მუში სენაკმა, ხიოლ დორთაფუ?
კინ თი ბჟამ ჩხორი? კინ თექ
გამთოლუ,
გითაჯინუშე მიჩხორუაფუ.

28 გურს ეუშქვ, კინე
ქუგაცოროფუ,
ხიოლს ჭოროფა გეგმათხუაფუ,
სახეც ქოძირუ, ქუგაგოლოფუ,
დოც ცოფენო უკუჯიკაფუ?
დასამარდი ჩხეც მურტინუაფუ,
ჩხორიაც ამარ ხომ ქანუფინუ?
წიგნი „ხვამაში“ ახვამლუაფუ,
ქუმწოდგ ჩხორიას... იქ
ვადუკინუ.
გოსქიდ, ქინუნუ, თოლქ
გელაურჩარ,
ზარ გენთხაფილს ზარ
ვარეკუაფუ,
ართს: ეცელენი... იალუქ
ქურქარ...
შურდინაფილი ხატს
ქათონთხაფუ.

—
დო თექ, სოთ ბერეფს
უდიდებუნა
მარდომ მახარე ართიმ ეწყუნა, —
გაჭირებუნა ოლონს გეცუნა, -
ცქვაფათ კირიბი სოთ
გეცოფუნა,
გეხურგ ხურგ-ხურგო ანწ...
გეცვიმილი...
ხვალე ბორია აშერქიაფუ,
დო ტყვაც-გურგინით
ემქურნაფილი
ნხეც მითოლაფილ, მითაღიაფუ.
(განდეგილი)
ილია ჭავჭავე

რეზო ურიდია — ზეციური საქართველოს მკვიდრი ან და მარადის უკუნიითი უკუნისამდე!

რეზო ურიდია — ლირსეული ბინადარი საქართველოს ისტორიისა. რეზო ურიდია — სრულიად საქართველოს „წმინდა ილია მართლის“ საზოგადოების მარადიული წევრი.

მისას... მაშინაც ენატრებოდათ მამა პატარებს, მაგრამ რეზო მალიმალ უბრუნდებოდა ოჯახს, შეიღებებს, ქალაქს, თუმცა დაღლილ-დაქანცული, — მაინც მხნე, უშიშარ-შეუპოვარი, კლდესავით მუდრეკელი, ამაღლებული, ვალმოხდილი და პირნათელი... ბრუნდებოდა უმცირეს დროით — ვიდრე წასვლამდე.

მამულისათვის გელანთებულნი

„მკვდრად იგი თქმულა, ვისაცა სახელი არ დარჩენია“

დღეს ცრემლიანმა თბილისმა ვაჟკაცურად წასული ბიჭების ნაცვლად, მათი ცხედრები ჩაიკრა გულში... ჰო, ცრემლებად იღვრებოდა ზეცა, მდულარებდა, წვიმდა და წვიმდა თვალთაგანაც.

ანრილდა. აიჩქარა, თუმცა არც სიხარულის დამალვას ცდილობდა, თვალები აუშინანდა. მისვლის მიზეზი ბატონი ზვიადისათვის არც გავეჩვენებია. ჩვენ წამოვედით ვითარცა კარგახნის მეგობრები და მეგობრებადაც დავერჩით.

ლონია და ვინ მოსთვლის რამდენი სიმწარე არგუნეს, „ძლიერთა ამასოფლისათა“... არგუნეს, მაგრამ... 1988 წლის 25 ნოემბერს მთავრობის სახლის თავზე აღარ ფრიალებდა ორჯონიკიძის აღმართული საბჭოთა ხელისუფლების ნითელი დროშა...

სამართლიანობა მირაჟია ჰერ იაკობ, მაგრამ აუცილებელია რატომ? იმიტომ, რომ საფუარის სოკოსავითაა, წყნარ ცომში დულილს ინვესს, გაჩერებულს აფორიაქებს და ამოძრავებს... ჭრილობები როგორ გაქვთ, ჰერ იაკობ, უკეთესად?

ცისფერი ნაპერწკალი

გაჟან ჯაფარიძე, მიხეილ ოკუაჯავა

ბო. მარტამ ბოლომდე გამოსცალა ჭიქა, მას უკვე თვალები უფლავდა, იაკობმა კიდევ მუეუესო. — ფაშისტებიც სოციალისტები გახლავან, ჰერ იაკობ! — თქვა უცებ მარტამ და ნათელი თვალები იაკობს მიანათა.

ვარ. სიკვდილის არ მეშინია, ფრაუ მარტა. ქართველებს რომ სიკვდილისა ეშინოდეთ, არც ასე ცოტანი ვიქნებოდით... მარტა ხელსახოცზე წერდა რაღაცას და თან გულისყურით უსმენდა იაკობს. როდესაც იაკობმა ლაპარაკი დაამთავრა, მარტამ ხელსახოცი მიანათა.

რესებდა, გატეხდა თუ არა საბჭოთა არმია მის მიერ დაპროექტებულ და აშენებულ ამ უძლიერეს სიმბარეს; თქვენც კარგად მოგეხსენებათ ფრაუ მარტა, რამდენ ხანში „გატეხა“ გერმანიამ მაჟინო ფრანგი მოლაღალაგების წყალობით და როგორ გაუძლო თქვენმა დაპროექტებულმა მანერჰეიმმა საბჭოთა არმიას. — თქვა იაკობმა და გულწრფელი მადლობის თვალებით შეხედა ლამაზ ქალს.

რომელსაც აღმართავს გაბრიელ ისაკაძის სულიერი მემკვიდრე რეზო ურიდია (და რამდენიმე ადამიანი)... სიხარულის ცრემლი მრავლად დაიღვრება იმ დღეს საქართველოში... სიხარულის და სიამაყის!!! — სამუხეუმოდ გამზადებული იმ საბჭოური დროშის ჩამონახევილა შემომრჩა, მხოლოდ ჩემთვის რომ გამოიმეტა იმ წუთებში რეზომ... ისეა შემომრჩა... 1988 წლის 25 ნოემბერი! 1990 წლის 14 ნოემბერი! საბჭოთა ხელისუფლების სისხლიანი დროშა ჩამოხსნა გაბრიელ ისაკაძემ!

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

სიღიერე სულსა იმაში მდგომარეობს, რომ მტკიცედ გნამდეს, გჯეროდეს საკუთარი თავისა, ისე ძლიერ როგორც არავისა ამქვეყნად. ძალდაუტანებლად შეგეძლოს საკუთარი მისწრაფებების, გრძობების, ამბიციების თუ პატივმოყვარეობის მუქაში მომწყვეტა და არაქათის გამოცლა მდებარეობის მიქმედებების, შედეგის, ავკარგაინობის განსაზღვრა, რაც ხშირად თვითმყოფადობის საწინდარია, რადგან სიბრძნე გამოცდილების შვილია. ისე ვერავის მითითებებზე ვერ აღვიზრდებით, როგორც ჩვენს მიერ ნებისთი თუ უნებლიედ დაშვებული შეცდომებით მიყენებული ტკივილების აღმოსაფხვრელად, ხელმეორედ განსჯის შემთხვევაში ჩაკვირვების შედეგად დანახულ მაგალითზე.

უგუნურობა ხშირად ბედნიერის თუ ბედის ირონიის გამოხატობით, გონიერს ფეხდაფეხ დაჰყვება. ადამიანური ცხოვრების უამრავი ეპიზოდია დაკავშირებული, მოულოდნელად ნიდაგზე გადმონულ, არასასურველ შედეგებთან. მიუხედავად იმისა, რომ უგუნურთ ხშირად არც აინტერესებთ გონიერთა სამყარო, მაინც მოაზროვნე ხალხის შემოქმედებით გზაზე, უამრავ ბარიერს წარმოშობენ. და ეს მაშინ, როცა ორივე მხარე ერთმანეთისგან მკვეთრად გამოიჯნული სრულიად საპირისპირო მიმართულებით მიიდან დასახული მიზნისკენ. ამიტომ ზოგჯერ ბევრი ამწერვალეული, უკვდავების კვარცხლბეკზე შემდგარი კაცი, სადაც გულის კუნჭულში უკმაყოფილების, სულიერ, კათარზის განიცდის სატანის მომძლავრების გამო.

... ღამისათვის დამახასიათებელმა მყუდროებამ დაისადგურა. სადაც შორს, სოფლის ბოლოში მოისმის მხოლოდ ძაღლის ყეფა, ისიც ისე ზეზეულად და მოგუდული ხმით, თითქოს ძაღლურ მოვალეობას იხდის პატრონის წინაშე, ხოლო მშვილდვით მოხდელი მთვარე თითქოს გაათქვამული მონდომებით ეშურება ეს ბნელი ღამე, სასიამოვნო გახადოს ათასი აჩქროლებული გულების დასაკავშირებლად. ვარსკვლავებს სიკამპაზე უფრო დაჰკვლიდათ, გაბუტულიყვნენ მთვარის პატივმოყვრული თვითდაჯერებით და დაჩაივებულნი უკიდევანო ცაზე სამალავს ეძებდნენ, მორცხვი პატარძალივით. შორიშორს განლაგებულ ეზოებში მჭიდროდ ჩამწკრივებულ ეზოებში მჭიდროდ ჩამწკრივებულ ტირიფებს, ჭადრისა და ვერხვის ხეებს ანაზღად ნელი სიო ჩაუქროლებდათ ხოლმე, რასაც ფოთლების საამო შარიშური მოჰყვებოდა. ისინი ერთმეორეს, სხვისთვის გაუგებარ ენახზე რაღაცას საიდუმლოდ ეუბნებოდნენ. ქვედა მტოები უფრო თავშეკავებულნი ჩანდნენ, ნაკლებად ხმაურბდნენ, ხის კენწეროები კი მეზობელ ხეებთან მასლათში გართუნნი, წვრილი რტოებით ერთმანეთს ეხეთქებოდნენ და ზოგჯერ მათი ტლაშა-ტლუში ზღვის ტალღების სანაპიროზე მიხეთქების ხმას მიაგავდა. ერთი აღუნერელი სილამაზის გამთავისებელი კაცი, ამ სანახაობის შემყურე იფიქრებდა, ცა და დედამიწა ერთურთს ჯიბრში ჩასდგომიან უპირატესობის დასასაჯურებლად.

ლედი ფანჯრიდან გაჰყურებდა ცას. დილიდანვე აკვიატებოდა საფოს სიტყვები: „სიკვდილი ბორცვება, ეს ღმერთებმა დაადგინეს. სიკვდილი რომ ღამაზი ყოფილიყო, თვითონაც მოკვდებოდნენ! — ვილაცის ჯიბრზე გამუდმებით იმეორებდა გულში. ცას ახედა. არადა ჰქონია სურვილი უნაპირო ცას შემხებოდა, მაგრამ დღეს განსაკუთრებული ცდუნებით უხმობდნენ მნათობები ცხოვრებაზე ხელჩაქნულ, ასკეტივით გვერდზე გამდგარ, ვერ კიდევ სრულიად ნორჩ, სა-

თუთი გულის მქონე პატარა გოგონას. მას წუთით კიდევ შემურდა მთვარის, რომელიც აგრესიად გადაფოფხვილი, იმ სიმაღლიდან თითქოს ნიშ უგებდაო.

ორი წელია ლედი, რაც ქალაქში თუ სოფლად მყოფი, დადარაჯებულია ზამთარ-ზაფხულ მთვარის გამოჩენას, მასთან საუბრისას შესამჩნევად განტვირთებოდა დაობლებული სული, რომელიც აგრესიად ბორცვება და სინამდვილესთან შერიგებას სიკვდილს ამჯობინებდა. რამდენი ღამე დასტანებია თვითრად ამ, ჩუმ დიალოგში. აი, ამაღამაც ზის ლედი და დაუსრულებლივ მასლაათობს მისთვის ეს ოდენ მახლო-

სიკვდილიდან მარადისობამდე (რომანი)

ბელ მესაიდუმლესთან, ყოველგვარი მცირე სიახლის, აზრის წარმოშობისა თუ იდიას გაჩენის შესახებ. ზოგჯერ კი დაუპირისპირდებოდა შეუბრალელებელი, გულქვა და მიუწვდომელ მეგობარს. ამ დროს გულის სიღრმეში აშკარა ზიზღს გრძობდა. რატომ? - რატომ და იმიტომ რომ მეგობარი, რომელსაც ასე გულწრფელად მიენდო, დილაშივე მუსაიფში ათას ჭირ-ვარამს უზიარებს, რჩევას ჰკითხავს და გულთანად იცინის კიდევ-ის თითქოს დასიცინისო გულუბრყვილო, უმწეო არსებას, განვებ დამუწვებული სადაც მიისწრაფვის და უამრავი კითხვებით თავდამძიმებულს, სალაპარაკოდ პირდაღებულს, ხახამშრალს ტოვებს სრულ უკუნეთში. ეს მაშინ როცა იმედის ნაპერწკალი სადაც დააკვესებს. ხშირად კიდევ ელიმებოდა საკუთარ გულუბრყვილობაზე ლედის, რათა დარდებს უზიარებდა ისეთ გულქვა, უსიცოცხლო არსებას, როგორიც მთვარე იყო. მთვარეს სრულიად არ ჰქონდა მის თვალეში მრგვალი, უსახო გამოსახულება. ის არმაზის კერპით ფიზიონომიის მქონე იყო, ოღონდ სახის ნაკვთები არასდროს უტოკავდა. მაშინაც არ ირხეოდა, როცა ლედის გულში ჩამწვდომი ხმა ქვასაც კი ატყობდა. სულ ეჩვენებოდა, რომ მთვარესაც უკვე მობერებოდა მისი ესოდენ გაუთავებელი ჩივილი, ჭმუნვა და გაქცევისკენაც ამიტომ ეჭირა თვალთ. ამ დროს საკუთარი თავი ლედისთვისაც აუტანელი ხდებოდა და ათჯერ მაინც იწყველიდა გაჩენას, რაც ესოდენ აუხდენელი ოცნებად გადაჰქცეოდა ორი წლის მანძილზე. ჰიპოხონდრიით შეპყრობილს, ბევრჯერ უნატრია დედის ხვედრი, რომელმაც უკვე ორი წელია მარადიულ სასუფეველში გადაინაცვლა და მხოლოდ ტკბილ-მწარე მოგონებები დაუტოვა, მუდამ ჩუმ, უთქმელ გოგონას, ის ხშირად ჩაუღრმავებოდა ფიქრებში წუთისოფლის გაუტანელობას, სიავეს, სული ეკანრებოდა ყოვლისშემძლე ზენარის გულმავიწყობის გამო, უმწეო ადამიანთა მიმართ, არადა ვერ გუბოდა, დასანახად ვერ იტანდა უსუსურ, უნიათო პიროვნებებს,

რომლებიც მთელი სიცოცხლის მანძილზე, სიზარმაცით ქონეოკიდებულნი, ხელ-ფეხის გაუნძრევლად ღმერთს შევლას შესთხოვდნენ. თუმცა საოცრად გულჩვილი იყო, მაგრამ მათ დანახვაზე შექმლო ფეხქვეშ გაესრისა არაფრის მმეტყველი თვალებით მზირალნი, ათასობით მოზუზული კაცი.

... ოხ, ეს საზარელი მისტერია, მელანხოლია. როგორ თავი-სუფლად შესძლო შავი ჭირივით მოდებოდა ქვეყანას. რარივ ძნელი, აუტანელი იყო ლედისთვის ყური ეგლო ეშმაკის საოცრად ლიმილისათვის, ხარხარისათვის, რომელმაც სამყაროს სადავები დიდი ხანია ხელთ იგდო და დაუზოგავად აჭენებდა ადამიანთა ბედის მერანს უნაპირო დედამინაზე. ლედის ჯინაზე მოეყარათ სწორედ მათ თავი მის გარშემო და ჭიაკოკონობანას თამაშობდნენ, თან ლედისაც თავხედურად, თითის ქნევით მაცდურად უხმობნენ. ცინიკურად, გვერდზე გადამდგარ გოგონას რიგრიგობით უჯიკავებდნენ ფერხულში ჩასათრევად. გულმოდგინედ არწმუნებდნენ, რომ მისი ფიქრები, საზრუნავი, ეჭვები, იმედები, რწმენა, ყოველივე ამაოუბაა იმ ურჩხულთან პირისპირ, რომელიც აღდგომამ პირი დაფრინელი აქვს, რათა შთანთქოს აურაცხელი პროპ ადამიანთა. „ყველანი სიკვდილის შვილები ვართ, ...ყვე-

რის, - ლომობიერებით, მწუხარებით, თანაგრძობით შეცვლას, რაც არ გამოსდიოდათ, მხოლოდ საცოდავად ემანჭებოდით სახეები და ადგილს ვერ პოულობდნენ, არათუ სათქმელს. ამ დროს ლედიზე უფრო ემწეოდ, შესაბრალისად გამოიყურებოდნენ, რადგან ძნელი იყო ერთ წუთში რამოდენიმე მანევრის დემონსტრირება, ეს მათ ძალ-ღონესა და უნარს ბევრად აღემატებოდა.

ლედიმ დედას ბურანში გაუღიმა და უთხრა: - დედიკო, შენ ბევრად უფრო ბედნიერი ხარ დარჩენილებზე, რადგან არასდროს დაგჭირვებია ნიღბები და მაინც ქალობის იდეალურობა ევრე დახვეწენ. ზოგჯერ სწორედ რომ მთვარედან გადმოაშუქებდა დედიკოს სახე და ერთი აღუნერელ ნეტარებას ჰგვრიდა, ფანჯარასთან ასვეტებულ ლედის. ალბათ ამის ბრალიც იყო, რომ ასე შეეჩვია, დაიმეგობრა და გაუთავისა დარდები შორს მოციავდა პლანეტას. ამიტომ მოუწევდა ზაფხულობით გული სოფლისაკენ. ეჩვენებოდა თითქოს აქ უფრო ახლოს და უფრო ხშირად ხედვდა მთვარეს, უფრო ხშირი იყო ზმანება დედისა და გონებაც უფრო ნათებოდა წარსულის წერილმან სურათებით იქნება ამ ურთიერთობაში გამოსავალს ეძებდა ლედი? ოხ, რა ძლიერ საჭიროებდა რჩევას გამოუცდელი გოგო, გზის დასანყის-

რუნა, მივხვდი ამ სიცივის მიღმა დედა გულწრფელ თანაგრძობას მიცხადებდა და ამდენი ძალაუფლებაც ამის გამო ჰქონდა. „შვილო ცოტაც და გადარჩებები ამ უფსკრულში, როგორც პანანინა, უსუსური არსება, რომელიც სიძნელეს თავს არიდებს, უნებისყოფობის გამო, რაც მე ესოდენ მეფავებოდა, არასდროს არ დაგძლიოს სიზნანტემ და გულგრილობამ გონიერი მეტს მოითმენდა. მცდელობა არ დამიკლია შენი გონებრივი სრულყოფისათვის. ჩვენს შორის არსებულ თუ უფსკრული შენმა გულმოდგინებამ უნდა ამოავსოს, რომ გახდეს ჩემს მიერ ოცნებით დანახული, ნასათუთარი შვილი. საკუთარ თავზე უნდა ამაღლდე, გაიმდიდრო სული სალარო და სხვებსაც გაუზიარო. სხვათა ხვედრით უნდა გამიძვილო, რომ საკუთარმა გაჭირვებამ არ მოგინელოს. გახსოვდეს: ეს უფსკრული თუ არ ამოქოლდე, ჩემამდის ველარასოდეს ველარ მოაღწევ. მე მჯერა შენი. დაბალ ლობზე ყველა გადათელავს, შენ კი ისეთი გორისა ხარ, არ უნდა წამოიჩოქო, რომ ვინმემ არ გადაგაიაროს. შენი მომავალი, შვილო ჩემო, ჩემი მომავალიცაა, თუკი ერთხელ დარიღა შენში შინაგანი წონასწორობა, დაიღუპები. იყავი მაგარი და არა ჯიუტი! მე მჯერა შენი!“ — ამოტრიალდა. უხილავმა ძალამ ზე აიტაცა და როგორც

ში უმწეოდ დარჩენილი. კი მაგრამ ვისგან?, საიდან? — ციდან! — ეს, ეს უფრო ცაზე ჩაოკიდებულ ოცნებას ჰგავდა, ვიდრე მოსალოდნელ რეალობას, მაგრამ იმედი, რწმენა, ქვეცნობიერება სულ სხვას ეუბნებოდა.

თავის თავთან განუწყვეტელმა ჭილილმა, ლედის ბევრი გამოცდილება შესძინა. მას უკვე არც წარსულის, არც სინამდვილის და არც მომავლის არ ეშინია. ლედი ცხოვრებამ უკარებდა, თავდაჯერებულად და ცოტა არ იყოს ცინიკოსად კი ჩამოაყალიბა. რკინა სანამ ცხელია, მანამ გაიჭყებოდა და ლედის სულიც ბავშობაში, სირბილეში გამოკაჟდა ისევე უჩვეულოდ, როგორც წუთისოფლს შეშვენოდა. მით უარესი, მშვენივრად ესმოდა, ასეთი თვისებებით უფრო მეტად გაუჭირდებოდა გზის გაგნება. კი მაგრამ რა უფთხრა დედას, ამ თვისებების შექმნას მოეუნდი ორი წელიწადი? ისევე ეს შავბნელი აზრები უღრმად გულს ამ მშვენიერ ღამესაც ლედის, სკამზე მჯდომს ჩათვლიდა. ანაზღად ლევა ღრუბლების საფარი სინათლემ გაჰკვეთა, ციდან ანგელოზივით ფრთებმოსხმული აჩრდილი დაეშვა, მოახლოვდა და იცნო დედა. ლედი უფსკრულის თავზე იდგა და ქანორდან წარბეჭურული გადმოჰყურებდა შვილს. ასე მეგონა თითქოს ჩემს სისხლში რაღაც ნივთიერება შეიჭრა და უფრო მზურვალე და ნითელი, უფრო სწრაფი და მჩქეურე გახდა. ამორძალივით შემართული დედა გულმოსულობას აღარ ფარავდა. მათ შორის კი თვალუწვდენელ უფსკრულს შავად დაფარინა პირი. ერთი ზედმეტი მოძრაობა და უსასრულობაში ჩაიკარგებოდა. ანწილ თმებს ლედისას წვიმანარევი ქარი უფრიალებდა, ტანზე მჭიდროდ შემოტმანსოდა სოფელი ჩითის კოპლებიანი კაბა, სხეულში შემზარავ სიცივეს გრძობდა. დედის თვალეშიდან დაკვესებული ნაპერწკლები სისხლს უყინავდა. დიდხანს იდგნენ ერთმანეთის პირისპირ ასეთ ყოფაში. პირი უშრებოდა და ნერწყვი არ მოეპოვებოდა, დედა ალაპარაკდა, მაგრამ ხმა შორეულ ექოსავით აღწევდა მხოლოდ ლედიმდე. ხმაში ფოლადმა გაიჟღა-

სწრაფად გამოჩნდა, ასევე სწრაფად გაუჩინარდა ღრუბლებში, უკანასკნელი სიტყვების ექო, ამე რამოდენიმეჯერ გამეორდა — მე მჯერა შენი!.. მე მჯერა შენი!.. ლედიმ ხელები გაასავსავა ჰაერში, უხმობდა დედას, მაგრამ ხმის მაგიერ რაღაც არამქვეყნიური ხრიალი მოისმოდა მისი ბაგიდან. ციებიანივით შეხტა, ნერვები დაწყვეტაზე ჰქონდა. თავი უბრუოდა, ასე ცხადად არასდროს დასიზმრებია დედა. ასე ცივად არასდროს დალაპარაკებია, ასე გულგრილად არასდროს უქცევია ზურგი და ასე გამოუმედიდობლად არასდროს გაუჩინარებულა, ცხადია მეტად უკმაყოფილო იყო შვილის საქციელის, რაღაც ძალამ დენივით დაუარა ზურგის ტვინში და მწარედ ამოიკვნესა, შეეშინდა წონასწორობა არ დაეკარგა და მაგრად ჩაებლაუჭა სკამის სახელურებს. ბეზისათვის არ მიუხმია, შეეცვლა გასაღვიძებლად, ნელ-ნელა ადგა და ძლივს მილასლასდა ლოგინამდე, დედა არ შორდებოდა თვალსაწიერიდან. სიტყვები მკაფიოდ ჩაესმოდა ყურში, ძილი მთლად გაუქრთა. მხოლოდ საშინელ სისუსტეს გრძობდა. სხეული ძაღვისსაგან დაცლილიყო, ფიქრებს მიეცა: - რა იყო ეს? მე თავდავიწყებამდე მიყვარხარ დედა, უშვებდი სიცოცხლემ აზრი დაკარგა. შენ კი შენთან მოსასველები გზაც ჩამიკეტე და უფსკრულის პირას მიმაგდე. რასაც პირველად შეიმეცხვია, ის უკიდურესობამდე გიტაცებს, და თუკი ერთხელ განიმსჭვალე რაიმე გრძობით, ზომა და წონა აღარ იცი. მე ასე დამეძინათა. შენმა სიყვარულმა ჩემში ყველა სხვა გრძობა ჩაკლა. მე ყოველგვარი უბედურების გაგება შემიძლია, მაგრამ არასდროს ბედნიერების. სხვისი სიხარული ჩემთვის ტანჯვაა. შენმა სიკვდილმა გამაბოროტა, ოღონდ ამ ბოროტებას გულში ვიკლავ. სხვების ტანჯვა-ვეებას ჭეშმარიტად განვიციდი, მხოლოდ ხელის განვლომა არ შემიძლია. ყველაფერზე იოლად ვლიზანდები. შენ სიმამაცისკენ მიბიძგებდი, მე კი უძლური შევიქეინი.

(გარკველება შემდეგ ნომერში)

ნიკოლოზ მინიშვილი და მკვლევარის, თავდადებული მამულიშვილის დანიელ ფიფას შემოქმედება მრავალმხრივ ღირს შესანიშნავია. მშობლიური ქვეყანისა და კუთხის უსაზღვრო სიყვარულით ანთებული ახალგაზრდა, მიუხედავად იმისა, რომ აკვანშივე მიღებული დამბლისგან მარჯვენა ხელფეხნართმეულია, ქუთაისის გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ, შესაშური ენერგიით ენაფება ლიტერატურულ და მეცნიერულ საქმიანობას, კალმითა და სიტყვით ქედუხრელად იბრძვის იმპერიის კლანჭებისაგან საქართველოს გასათავისუფლებლად.

100 წლისთავის დღეებში (ქუჯი — ფარნავაზისა და კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოებების დიდი მონდომების შედეგად იუბილე შესანიშნავად ჩატარდა ქ. ნალენჯიხაში 1996 წლის 14 ივნისს) ქუჯი-ფარნავაზის საზოგადოების ჟურნალ „აია“-სა და სხვადასხვა გაზეთში გამოშვირდა მინაში ნამარხი თუ ბნელი სარდაფების კუთხე-კუთხულებში მიჭუჭკული მისი ლექსები, პოემები, ზღაპრები და ცალკეული წერილები, ბევრი რამ მომავალში გამოსაქვეყნებელი დარჩა. ამ რამდენიმე წლის წინათ დანიელის ბიძაშვილის შვილის იგორ ფიფას სახლში საგულდაგულოდ მოძიებისას, სხვა მნიშვნელოვან წერილებთან ერთად, გამოვალინებინა ეს ნაშრომიც: „მასალები მეგრულ-ქართული ლექსიკონისთვის“.

„მასალები მეგრულ-ქართული ლექსიკონისთვის“ ჩანერილია ათიოდე სანტიმეტრის სიგანის მინიატურულ უბის ნიგნაკში, რომელიც დანიელს თვითონვე აუკინძავს. სიტყვები ისე წვრილი ასოებითაა ნაწერი, რომ ამოსაკითხავად საჭირო გახდა ლუპის გამოყენება, რამდენიმე სიტყვა მაინც ვერ ამოვიკითხეთ. ნიგნაკის გარე კანი ფურცლებიც ძალზე გაცვეთილია ხმარებისაგან. ეტყობა, დანიელი ამ ნიგნაკს თან დაატარებდა და სახელდახელოდ ავსებდა. ზოგიერთი სიტყვა, რომელთა მნიშვნელობა მას უთუოდ უნდა ცოდნოდა, განმარტებული არ არის. იგი, ალბათ, ამ სიტყვის გარშემო ფიქრის და, საერთოდ, ამ მასალების სრულყოფილ ლექსიკონად ჩამოსაყალიბებლად დროს იტოვებდა.

ცხადია, რომ დაცლოდა, იგი სხვადასხვა ადგილას გაფანტულ ჩანაწერებს მოანესრიგებდა, სიტყვებს შესაბამისი თანმიმდევრობით განლაგებდა, მაგრამ შრომა ვერ დაასრულა, და ჩვენც სალექსიკონო მასალები ჟურნალ „აია“-ში (№ 1 , 1997 წ.) მკითხველს ისევე მივანოდეთ, როგორც მის ჩანაწერებშია. ამასთანავე, გავითვალისწინეთ მეგრულის კარგად არმცოდნე მკითხველის ინტერესები და სიტყვებს ჩამოვაციოთ ნახევარხმოვნების აღმნიშვნელი ასო — ნიშნები... გამონაკლისი მხოლოდ იქ დავუშვით, სადაც აუცილებლად მივიჩნიეთ. აქა-იქ ზოგი სიტყვის მნიშვნელობა ვერ ამოვიკითხეთ და ვერც განვმარტეთ, მაგრამ მაინც დავტოვეთ... ვინ იცის იქნებ სხვამ დაზუსტოსო ან კიდევ იქნებ ჩვენვე მოგვცემოდა საშუალება ჩაგვესწორებინა ნიგნად გამოცემისას,

XX საუკუნის დამდეგს პროფესორ იოსებ ყიფშიძის „მეგრული ენის გრამატიკა“ დართული მცირე მეგრულ-ქართული ლექსიკონის შემდეგ დ. ფიფას ეს ნაშრომი მეგრულ-ქართული ლექსიკონის შედგენის ერთ-ერთი პირველი ცდაა და იგი 90-იან წლებში გამოცემული მეგრულ-ქართულ ლექსიკონთა შორის პირველად გამოქვეყნდა, რაც, ასე ვთქვათ, კარგი ფეხის გამოდგა, იმავე 1997 წელს ზედიზედ ცალკე ნიგნებად დაიბეჭდა ნარსულში გამოჩენილი ენათმეცნიერის პეტრე ჭარაიასა და დიდებული მამულიშვილის გივი ელიავას „მეგრულ-ქართული ლექსიკონები“, ხოლო 1998 წელს „900 მეგრული სიტყვა“.

ნიკო მარი

„ყოველი ტომი ქართველთა სხობითი ასპექტია მთელის: საქართველოსი, ე.ი. ისეთი ნაწილი, რომლის თავისებურებაში მთელიც ცნაურდება: საქართველო...“

გრიგოლ რობაქიძე

„... მონათესავე მეგრულიდან რომ სიტყვა ქართულ ენაში შემოვიდეს ან პირიქით — ეს სასურველია. ეს პროცესი არამც თუ უნდა შევადგინოთ, ორგანიზაციულადაც უნდა განვახორციელოთ ენის მრავალფეროვნების გულისთვის“.

ნიკოლო მინიშვილი

თამაზ ფიფია 21. VII. 99 წ

„... მეგრული ენა ლიგვისტურად თავისებური ენა არის, ქართულის ძმა ენა, და ამიტომაც

ა

- ა - აი
აბარნა — აივანი
აბაძგება — ატეხა, აშლა
აბიძორაფა — ახმაურება
აბორჯება — იხ. ხუჯიმ ეციმა
აბორჯებული — მხარნაქცევი (იხ. ხუჯი ეციმილი)
აბუძოლაფა —
აბუძოლაფირი — არეული
აბზავილი — გამოცდილი, ემპა-კი
აბზიხვილი —
აგავა — ლანდი, ჩრდილი
აგავა — სახნისი, კავი
აგვარა — საქონლის საჩიხი, ბოსელი
აგვიგვილებური — აკოკორებული
ადვალა — თავისთავზე მიწერა
ათეცალი — ასეთი
ათმაჟა — ჩანთა
ათნაყიდირა — მოსყიდული
ათნაყუნევი — ქვეშ მინაქცევი
ათოყიდირი — მოსყიდვა
ათოყუმურაფა —
ათოყუნაფა — ქვეშ მოტანება
ათოყუნაფილი — ქვეშ მოტანებული, ქვეშ მოქცეული
ათოშვიტაფა —
აკა — ერთი
აკაბუცხა ძალიან პატარა
აკაკა —
აკაკალი — ერთადერთი
აკანი — მხარე
აკარა — პირუტყვისთვის საბალახოდ შემოღობილი
აკაშახ — ერთხელ
აკობუძოლაფა — არეულობა
ალაბი — არშინი
ალაბუა — არშინით გაზომვა
ალაზიმაფა — შედარება
ალაზონი — შამბნარი
ალაკვალა — ზუსტად მსგავსი
ალალაფა — ჩავარდნა
ალაფა — წაცდენა
ალაშვიტაფა — ილიაში ამორჩარა
ალანურა — აცქვეტა, ანევა
ალაჭვართი — ლაფარო
ალაჭვართუა — გრძელი რამის მიღება
ალეა — დალოცვა

- ალეპური — დალოცვილი
ალიართენი — მაღალი სიცხე
ალიშვიბირი — ნიჟარა
ალმალი — ჩამავალი
ალნაველი (ალნალი) — ჩანავალი
ალნაზიმეფი — შენადარები
ალულა — ჩასვლა
ალულირი — ჩასული
ამართუაფალი — შემაქცევეარი
ამაჭიშაფური (ფული) — შემწევი
ამნაყვენჯი —
ამნახანტი — ფერადი
ამჭუანი — ამ დილას
ანალეფი — წამონაცდენი
ანართუეფი — შენაქცევი
ანალურა — შემონაკვედომი
ანაჭიშეფი — შენანევი
ანახირეფი — შენაპირები
ანადა — მრავალი
ანდანერი — მრავალფერი
ანდალებული —
ანთარი — ღვთაება, რომლის დღესასწაულია დიდმარხვის პირველ დღეს
ანთხება — შეშინება
ანთხებული — შეშინებული
ანნალა — ზვინი თივის
ანჯარი — იარაღი
ანჯარუა — საწნახელის გვერდების ამოშენება
ანჯერი — მაღალი ბალახი
აპიანი — დათქმა
არამხუტუ — ზღაპრული გმირი
არგამა — აშკარა
არგუნი — ნაჯახი
არდება — აგდება
არვინი — როდინი
ართიანინკალა — ერთმანეთთან ართიმიჯო — თანახმად
ართიანც — ერთმანეთს
ართიშა — ერთხელ
ართიშური — ერთსულოვნად
ართუაფა — შექცევა
ართუაფილი — შექცეული
არტკეცი — წელკავი
არქემი — ექიმი
არძო — ყველა
ასაგასა — სხეული, ტანი
ასე — ახლა
ასეიანი — ახლანდელი
ასემა, ასეშახ — აქამდი
ასეხოლო — ახლავე
ატყურაფა — შეტყუება

- აურე — აქედან
აფანი — შუბლთეთრი ხარი
აფუნი — გაზაფხული
აფშიქა — ქილა
აფხა — ბეჭი
ალურა — შემოკვდომა
აყონება — გაოცება
აშალაფა — ჩავარდნა
აშატახუა — იაფად ყიდვა
აშაყიდირი —
აშაჩილათა —
აშახოლაფა — ჩარევა
აშაყვენჯი — საშუამავლო
აშნაყურა —
აშნაჩილეთი — შენაცდენი, შემ-ლილი
აშნახადეფი — შენაგებები
აშო — აქეთ
აშხარა — არამზადა
ანოზადაფა — შეგებება
ანოთომაფა — მოჩვენება
ანოხვალამა — შეხვედრა
აჭიდოგაჭით — გამალებით
აჭიროთება — შეწუხება
აჭიშაფა — შეწევნა
აჭიშაფური — შესანევი
ახაშო — ახლათ
ახირაფა — შეპირება
ახვალამა — შეხვედრა
აჯამი — ჯიუტი

ბ

- ბაბა — მამა
ბაბალუხე —
ბაბუ — პაპა
ბაბუშული — მამაპაპისეული
ბათილი — სწორი, ქვითი
ბაკუა — ტკეპნა
ბალაბანი — ჭკუადამჯდარი, ჭკვიანი
ბალანგარი — წასაგები
ბანდალი — ბანცალი
ბანძლი — შარი
ბანძლიანი — შფოთიანი
ბანძლუა — ჩახლართვა
ბარბანჩია — ჩქარი
ბარბანჩია — გუზგუზა ცეცხლი
ბარგილი — გამარგვლო
ბარგუა — გამარგვლა
ბარდალი — უაზრო ლაპარაკი
ბართვი — ბურჭი
ბარსოფუ — სამაგალითო რამ
ბარქამი — პატარა გობი

- ბარჩხალი — ბრწყინვა
ბარცხენია — ეკლიანი ჩირგვი
ბარჭყილი — ყრუ ხმა
ბარჯჯი — ბოძი
ბარჯლუა — ზედმეტი სინათ-ლით დაბრმავება
ბალებუ — კმაყოფა
ბალებული — კმაყოფილი
ბაჟუა — მარცვლის განიავება
ბაჩაჩია — მშვიდი
ბაცაფი — ნაბიჯით სიარული
ბაძაძი — მიზეზი
ბაძალი — ღინღილი, ჩანჩალი
ბანკარია — ძეძვი
ბაჭა — პარაზიტი ერთნაირი ჯლიბა
ბეკაფი — იხ. ჯგვავგვავი
ბელასნედი — ცუდი
ბელეკუა — ხეთქა
ბენდელა — მოარული, მოყილა
ბენება — დაგზნება
ბენი —
ბერგი — თოხი
ბერსაფი — ცემა მძიმე რამით
ბერჯევი — მაგარი
ბერჯელი — ღრიალი
ბეტარი — მამალი თხა
ბეყე — ვანა
ბეჩა — გამოქვაბული
ბეძლი — ძველი, ლითონის ჭურჭელი
ბეჭილია — ყველისგან გაკეთე-ბული ნწული
ბეჭუა — დაწვნა
ბზინგი —
ბიგა — ჯოხი
ბიკალი — მაგარი
ბიჟლეთი — ჩრდილოეთი
ბირა — გალობა, მღერა
ბირაფა — ამღერება
ბირაფია — ცდუნება
ბირგული — მუხლი
ბირდუბარდუ — აბდაუბდა
ბირინი — უმიზნოდ აქეთ იქით ყურება
ბირკული —
ბირცხა — ფრჩხილი
ბირჯალი —
ბინკანტი — იხ. ბინკი; ფეხის წვერი
ბიჭაკია —
ბიჭკი — ძვრა, ძროხა
ბიხვალი —
ბიხუა — ჭამა რისიმე ერთბაშად
ბიჯგავი — დადგმა

- ბიჯუა — მიყრდნობა
ბოკონი —
ბონდა — ხიდი
ბონი — სწორი
ბონი — თავმდაბალი
ბონჩო — იხ. ბუგა
ბორბოლია — ობობა
ბორბოლიამ მოსა — ობობას ქსელი
ბორდიში — როტვა
ბორო — სულელი
ბორჩხაფი — ყვირილი
ბორძალი — მეხი
ბორჯი — დრო
ბორჯი — შფოთი
ბორჯელი — მოუსვენრობა ძა-ლიან
ბორჯლოლამი — შტოებიანი
ბოჟუა — მიყრდნობა, მიკობი-ჯაფა
ბორი — მოსულელი
ბოძიძი —
ბონონი — ბენვი
ბუა — მზე, რძე
ბუადალ — დასავლეთი
ბუაიოლ — აღმოსავლეთი
ბუალარა — მზიანი ადგილი
ბუე — მჭავე
ბუინაფა — გამზიურება
ბრელი — ბევრი
ბუგა — რეგენი
ბუკი — სკა
ბულიში — ბლის ტყავი
ბულოსქუა — წაგლეჯვა
ბუნა — დაღვრა
ბუნა — რივი
ბურბუ — ლამურა
ბურდლა — ბუნბული
ბურინაფა — გასროლა რაიმე ნივთის
ბურსაფი — შფოთვა
ბურჩხი — ფატი
ბურძლინი — სიცოცხლის ნიშნის გამოჩენა
ბურჭი — ბერნი
ბურჭული — ნალდი, ცული
ბუტუტია — ჭიანჭველა
ბუყაყია — რბილი
ბუყუნი — ფქვილის შესანახი ხისა
ბუძგურია — თმის აბურძგვა ში-შისგან
ბუხურია — მსხვილი

(გაგრძელება იქნება)

ოჯახის ბურჯი 100 წლისაა

2010 წლის 12 თებერვალს 100 წელი შეუსრულდა ოჯახის ბურჯს, სათნოებით აღსავსე, დიდ ქალბატონს ვერა ლადის ასულ მაქაცარია-ხუნწარიას.

ცხოვრებასთან საუკუნოვანმა ჩიდილმა თავისი კვალი დაასვა მის დაღარულ შუბლსა და შევერცხლილ თმებს. ცხოვრება სწორლიანდაგიანი როდია, მის ბედნიერ ოჯახს საწუთრომ მწარე შხამიც გაურია...

ვერა ლადის ასული მაქაცარია-ხუნწარია დაიბადა 1910 წლის 12 თებერვალს ზუგდიდის რაიონის სოფელ ყულიშკარში. 1925 წელს დაამთავრა რვანლენი. სკოლის დამთავრების შემდეგ შრომით საქმიანობას იწყებს ყულიშკარის კოლმეურნეობაში.

1941 წელს გათხოვდა ობუჯში და შექმნა ლამაზი ოჯახი, რომელიც დღესაც ცნობილია, როგორც მშრომელი, ტრადიციული, ერთგულებითა და სიყვარულით აღსავსე. ქალბატონმა ვერამ შრომითი საქმიანობა ობუჯის კოლმეურნეობაში გააგრძელა — ჩაის განაშენიანების, ჩაის, აბრეშუმის პარკის, ტუნგოს დამზადების საქმეში.

სამწუხაროდ ოჯახურ იდილიას საწუთრომ მძიმე დარტყმა მიაყენა — 1952 წელს ავადმყოფობის გამო, უდროოდ, 39 წლის ასაკში, გარდაეცვალა ცხოვრების მეგზური, ერთგული მეგობარი და საყვარელი მეუღლე. ოჯახის მთელი სიმძიმე ქალბატონ ვერას დაანვა მხრებზე. მან მარტომ გაზარდა სამი შვილი: კლარა, დემური და პალიკო ხუნწარია.

რიები. სამივენი ალალ-მართლები, შრომისა და მოყვასის მოყვარულები.

1965 წელს ქალბატონი ვერა დამსახურებულ პენსიაზე გავიდა.

ცხოვრება გრძელდება... ტკბილმწარე მოგონებები დავინწყების ბურუსს არ დაუფარავს. ვერას დედა ჯაფარიძის ქალი გახლდათ., მამამისი რევოლუციურ პერიოდში კომისრად მუშაობდა. ერთხელ ლადის სამუშაოზე გაჰყვა მეგონა, მათ ხარებიც თან მიჰყავდათ. ზაფხულის ცხელი დღეები იდგა. მამის უარის მიუხედავად გაოფლიანებული მეგონა გასაგრილებლად მდინარეში შევიდა. გაცივების შედეგად მას მალე ხელ-ფეხი წაერთვა, დაინვალიდა და 39 წლის ასაკში ავადმყოფობას გადაჰყვა.

მეგონას ძმა ბაგრატი კი ლევან მესხიას თანამოაზრე გახლდათ. ლევანს, როგორც ცნობილია კრამიტის ქარხანა ჰქონდა სოფელში. მასთან ერთად მუშაობდა ბაგრატიც. ორივენი იდეენებოდნენ ხელისუფლების მიერ. ბაგრატი პროკლამაციებს ავრცელებდა. მისი დაპატიმრება მხოლოდ 1937 წელს შეძლეს. სასტიკი წამების შემდეგ ბაგრატი მეტეხის ციხეში გარდაიცვალა, მისი საფლავი უცნობია...

ქალბატონ ვერას ჰყავს 9 დაფრთიანებული შვილიშვილი: გია, გოგი მხეიძეები, მამუკა, ლელა, მოგელი, მაკა ხუნწარია, მედეა, თეა, ლაშა ხუნწარია; 17 შვილთაშვილი: (გიას შვილები — გიგა და გვანცა; გოგის შვილები: მარიამი, ნინო და ბარბარა; ლელას შვილები: მონიკა და გიგა; მედეას შვილები: თამუნა და თემური; თეას შვილები: ლადო და გიორგი.

ქალბატონმა ვერამ ცხოვრების დიდი გზა გაიარა, რომელმაც მას საზოგადოების სიყვარული, დაფასება მოუტანა.

ეს სიყვარული უკვე საუკუნეა მას საგზლად, რომ მოჰყვება.

ვერა ლადის ასულ მაქაცარია-ხუნწარია ვუსურვოთ მხნეობა და დიდხანს სიცოცხლე.

იდლეგრძელეთ მრავალჟამიერ!

იგორ ფიფია

რეზო ფიფია

ტკივილი

ეს სახელი ტკივილისა და სევდის მომგვრელია, რადგან რეზოს ხანმოკლე სიცოცხლე ყველასათვის მოულოდნელად 57-ე საფეხურზე შეჩერდა...

დიახ, რეზო ფიფია ნაადრევად დააკლდა თავის ნასათუთე ოჯახს, შვილებს, შვილიშვილებს, ახლობლებს, მეგობრებს, მაგრამ ყველას დაუტოვა კაცურ-კაცობის კარგი მაგალითი.

დიდი ტკივილის გამო რეზოს ოჯახს სხვა ელფერი დასდებია. მისი მეუღლე ქალბატონი გალია შავ ძაძებშია შესურდული, თვალეზაცრემლებული და გულგატეხილი. მის შვილებშიც ერთიანი სევდა-ვარამი დასადგურებულია...

რეზო ფიფა იყო პატიოსანი და უღალატო ადამიანი, დიდი სიყვარულით სარგებლობდა როგორც თანასოფლელებში, ასევე ნაცნობ-მეგობრებში.

ბოლო წლებში საკმაოდ ჯანმრთელობაშერყეული, თითქმის უხმოდ დაიარებოდა, მაგრამ მაინც კეთილად მოგიკითხავდა. თითქოს ტკივი-

ლის განცდა არც ქონია, უხმოდ გაერიდა წუთისოფელს, გადაინაცვლა ზეციურ საქართველოში და ალალი ცრემლები გადაიყოლა...

დაე, ღმერთმა ნათელში ამყოფოს რეზო ფიფიას სპეტაკი სული, ხოლო ამ ქვეყნად მოსაგონრად ყოფილიყოს მისი კაცურ-კაცობა და კეთილი საქმეები.

თანაკლასელთა სახელით, ნუშ ნუღია

დაუვინყარი

18 წელია ტკივილითა და ცრემლებით დღეები იფურცლებს...

სსოვნა ნათელი და ძლიერი, ამიტომ ადამიანურ ვალს გვახსენებს ყველას: ვაფასებდეთ ერთმანეთს, მოყვასს კი ღირსეული პატივი მივაგოთ!

დაუვინყარია მისი სახელი...

როლანდ ხარჩილავა 1959 წლის 4 თებერვალს დაიბადა ოჩამჩირის რაიონის სოფელ ახალ კინდში. ბავშვობის წლები იქ გაატარა, საშუალო სკოლა კი 1976 წელს დაამთავრა წარმატებით. სულიერი და ფიზიკური ძლიერებით შემკობილი, ნიჭიერი ახალგაზრდა 1977 წელს საბჭოთა კავშირის შეიარაღებულ ძალებში გაინვიეს. მსახურობდა კალინინგრადის სამხედრო-საზღვაო ფლოტში. მალე მან მეთაურთა და ჯარისკაცთა შორის დიდი სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა. პირნათლად მოიხადა მხედრული ვალი სამშობლოს წინაშე. საავალდებულო სამსახურის დასრულების შემდეგ ბრუნდება მშობლიურ სოფელში და შრომით საქმიანობაში ებმება. შემდეგ სწავლობს კულაშის სასოფლო - სამეურნეო ტექნიკუმში და სიცოცხლით სავსე ახალგაზრდის წინაშე ახალი შრომითი ჰორიზონტი იშლება...

მაგრამ ვაი, რომ გარკვეული დროის შემდეგ, ვაჟკაცი უკურნებელი სენის ტყვეობაში აღმოჩნდა.

1991 წლის 8 ივლისი საბედისწერო თარიღია მისი ლამაზი ოჯახისათვის...

შვილზე დარდმა მოტეხა დედა — ქალბატონი ფუფული. მშვიდი, უშფოთველი დღეები ტანჯვად ექცა, ერთადერთი შვილის შემდეგ, დედის.

სულის ტკივილი, კარგა ხანია, ჩვენც გადმოგვედო...

ჩვენო როლანდ, ტრაგედიის მიუხედავად, შენი სიცოცხლე შენს ვაჟკაცში გრძელდება. შენი მეუღლე ქალბატონი მაკა, უძლებს ამ დუხჭირ ცხოვრებას და ყოველნაირად ცდილობს უმაღობის ტვირთი შეუმსუბუქოს შენს საფიცარ თემურს. უმამოდ ჩაშრეტილმა სიხარულმა თითქოს გამოიღარა, მაგრამ უშენობა მაინც გაუსაძლისია შენი ოჯახისთვის.

თემური უკვე დავაჟკაცდა. გნამდეს, იგი ოჯახში შენეულ ტრადიციას: ღირსებას, ადამიანობას, მოყვასის სიყვარულს, — აუცილებლად გააგრძელებს!...

დიახ, 18 წელია, რაც აფხაზეთი დაიკარგა (ღმერთმა ქნას დროებით!) და ამიტომ ვერ მივდივართ შენს საფლავთან. მიუხედავად ამისა ვერ გივინყებთ, ჩვენო როლანდ!

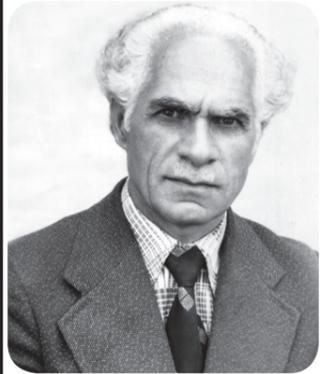
ზეცის ნათელი არ მოკლებოდეს შენს ეულ საფლავს ახალ კინდში! ამინ!

იგორ ფიფია

ვულოცავთ!

ობუჯის გიორგი მეზონიას სახელობის საჯარო სკოლის ცნობილ პედაგოგს, მათემატიკის მასწავლებელს, ბატონ ჩიჭიკო პართენის ძე ურიდიას დაბადებიდან 75 წელი შეუსრულდა!

მოკლედ ვიტყვით: ჩიჭიკო ურიდია მაგალითია იმისა, თუ როგორი თავდადებით უნდა ემსახუროს ქვემარტივი პედაგოგი თაობათა აღზრდის მეტად საპასუხისმგებლო და უკეთილშობილეს საქმეს!

თილშობილეს საქმეს!

გულმხურვალედ ვულოცავთ ბატონ ჩიჭიკოს ღირსშესანიშნავ თარიღს და ვუსურვებთ, მხნეობას, ჯანის სიმრთელეს, ოჯახურ ბედნიერებას და ახალ-ახალ წარმატებებს, ერისა და ქვეყნის საკეთილდღეოდ!

ობუჯის გიორგი მეზონიას სახელობის საჯარო სკოლის პედაგოგიური კოლექტივი, გაზეთი „ნოჯიხური“

ნოჯიხური

რედაქტორი — ვალერი ძაქამია
„ნოჯიხურის“ მისამართი: ნალენჯისა-ობუჯი
ლეო ქიაჩელის №36
გამოიცემა 2005 წლის ოქტომბრიდან

აიწყო და დაკაბადონდა გაზეთი
„სამიბრალოს ქრონიკის“ რედაქციაში
მისამართი: ზუგდიდი, რუსთაველის №84
ტელ: 8 (215) 2-01-29; 858 374-888; 899 62-65-61
დამკაბადონებელი — თეა მიშვილია
ტელ: 855 49-22-07